

ANNIE BESANT¹

DHARMA

**Fordította: Szabari János
2001**

MAGYAR TEOZÓFIAI TÁRSULAT

¹ Ez a három előadás (Különbségek, Fejlődés, Helyes és helytelen) 1898. október 25. 26. és 27-én Varanasziban (Benares) a Teozófiai Társulat Indiai Szekciójának 8. éves közgyűlésén hangzott el.

Tartalomjegyzék

<u><i>Különbségek.....</i></u>	<u><i>2</i></u>
<u><i>Fejlődés.....</i></u>	<u><i>10</i></u>
<u><i>Helyes és helytelen.....</i></u>	<u><i>19</i></u>

I.

Különbségek

Amikor az emberiség nemzetei egymás után a Földre érkeztek, a Teremtő mindegyiknek adott egy különleges szót. Olyan szót, amit mindegyik népnek át kellett adnia a világnak, azt az Örökkévalótól kapott különleges szót, amit valamennyiüknek beszélnie kellett. Ahogyan áttekintjük a nemzetek történelmét, visszhangozni halljuk világunk népeinek kollektív szájából ezt a szót, amit cselekedeteikkel mondtak ki, hozzájárulásként az eszményi és tökéletes emberiség megteremtéséhez. Az ókori Egyiptom számára ez a szó a vallás volt, Perzsia szava az erkölcs, Mezopotámia szava a tudomány, Görögország szava a szépség, Róma szava pedig a jog volt. Indiának, elsőszületett gyermekének olyan szót adott, ami mindet egyben összegzi, és ez a szó a dharma. Ez India szava a világnak.

De ezt a szót, ami annyira jelentéssel teli, aminek hatalmas, önmagán túlmutató ereje van, nem mondhatjuk ki anélkül, hogy fejet ne hajtánánk annak a lábainál, aki a dharma legnagyobb megtestesülése, amelyet a világ valaha is láthatott – Bhishma, Gangá fia, a kötelesség legcsodálatosabb inkarnációja lábainál.

Jöjjenek velem egy kicsit, egy ötezer éves utazásra vissza az időben, és nézzék ezt a hőst, amint nyíl ágyán fekszik Kurukshetra mezején, feltartóztatva a Halált, amíg a megfelelő óra el nem érkezik. Lemészárolt harcosok halmai között, elpusztult elefántok és lovak hegyein keresztül lépkedünk, halotti máglyák tucatjai mellett, összetört fegyverek és harci szekerek dombjai mellett haladunk el. A hőshöz érkezünk, aki nyílvesszőkből készült ágyon fekszik, testét nyílvesszők százai döfték át, és feje nyílvessző-párnán nyugszik. Visszautasította a pehelypuha párnát, amit hoztak neki, és csak az Arjuna által készített nyíl párnát fogadta el. Ő, aki tökéletes a dharmában, bár még fiatal, de az apja kedvéért, a kötelesség kedvéért, amivel az apjának tartozott, és a szeretet kedvéért, amit az apja iránt érzett, hatalmas fogadalmat tett. Lemond a családi életről és lemond a koronáról azért, hogy az apja akarata teljesülhessen, és apja szívét elégedettség töltse el. Shantanu pedig megáldotta egy csodálatos adománnyal, azzal, hogy a Halál nem jöhet el érte addig, amíg ő úgy nem dönt, amíg ön maga meg nem akar halni. Amikor nyílvesszők százaitól átszúrva lehanyatlott, még csak delelőjén járt a napja. Az időpont nem volt megfelelő a halálra annak, aki nem fog többet testet öltetni. Azt az erőt használta, amit apja adott neki, és félreállította addig a Halált, amíg a Nap majd megnyitja az utat az örök béke és felszabadulás felé. Ahogy ott feküdt sok kimerítő napon keresztül, sebei örült fájdalomtól kínozva, a még viselt, de szétmarcangolt testének kínjai gyötörték, köréje gyűlt sok rishi² és az árja királyok maradékai, sőt Shri Krishna is odajött, hogy lássa a hűségest. Odajött az öt herceg, Pándu fiai, a hatalmas csata győztesei, és körbe állták őt siratva és imádvá, arra vágyakozva, hogy tanítsa őket. A keserves kínok közepette eljöttek hozzá a szavak az Egyetlentől, akinek az ajkai a Mindenható ajkai voltak. Megszabadította az égő láztól, testi nyugalmat adott neki és az elme tisztaságát, valamint a belső ember békéjét. Majd megparancsolta neki, hogy tanítsa meg a világnak, hogy mi az a dharma – ő, akinek egész élete erről szólt, aki soha le nem kanyarodott az igazságosság ösvényéről, aki fiúként, hercegként, államférfiként vagy harcosként mindig is a keskeny ösvé-

² Rishi: isteni tulajdonságú bölcs, látnok, aki kapcsolatban áll az istenekkel (a ford. megj.).

nyen lépkedett. Megkérték, hogy tanítsa az őt körülvevőket és Vásudeva megparancsolta neki, hogy beszéljen a dharmáról, mert egyedül csak ő az, aki megfelelő a tanításra.³

Ekkor közelebb húzódtak hozzá Pándu fiai, Yudhishtira, a legidősebb testvér vezetésével, aki annak a seregnek volt a vezetője, amely Bhishmát a halálba taszította. Ő pedig nem mert közelebb jönni és kérdéseket feltenni, mivel azt gondolta, hogy azok a nyílvevők valójában tőle származtak, ő volt az oka, ami miatt kilőtték azokat, ő a bűnös a kifolyt vérért, és éppen neki nem lenne szabad tanítást kérnie. Látva habozását, az elméjében teljesen kiegyensúlyozott Bhishma, aki a kötelesség nehéz ösvényén lépkedett anélkül, hogy akár jobbra, akár balra letért volna róla, ezeket az emlékezetes szavakat mondta: „Mint ahogy a brahman kötelessége a jótékonyság, tanulmány és vezeklés gyakorlása, úgy a katona (ksatrija) kötelessége, hogy eldobja életét a csatamezőn. Egy ksatrijának meg kell ölnie apákat és nagyapákat és testvéreket és tanítókat és rokonokat, ha azok igazságtalan támadást indítanak ellene. Ez az ő rászabott kötelessége. Arra a ksatrijára mondják, óh Keshava, hogy ismeri a kötelességét, aki közeli tanítóit is megöli, ha azok bűnösök és kapzsi és hanyagok az önmérsékletben és a fogadalmakban... Csak kérdezz nyugodtan, fiam.”⁴

Ekkor Vásudeva kinyilvánította, hogy Bhishmának joga van tanítóként beszélnie. Bhishma pedig megszólította a hercegeket, leírta azokat a tulajdonságokat, amelyeknek szükséges meglennie azokban, akik majd kérdéseket tesznek fel a dharmá problémájával kapcsolatban.

„Pándu fia, akiben megvan az intelligencia, az önmérséklet, a megbocsátás, az igazságosság, a mentális erő és energia, tedd fel a kérdéseidet. Pándu fia, aki jó szolgálataival mindig megbecsüli rokonait és vendégeit és szolgálóit és más tőle függőket, tedd fel a kérdéseidet. Pándu fia, akiben igazság, könyörületesség, vezeklés, hősiesség, békevág, okosság és félelemmentesség van, tedd fel a kérdéseidet.”⁵

Íme néhány olyan tulajdonság, aminek a kereső embert jellemeznie kell, hogy megérthesse a dharmá misztériumát. Ezek azok a tulajdonságok, amiket Önöknek és nekem meg kell próbálnunk kifejlesztenünk, ha meg akarjuk érteni a tanításokat, ha méltóak akarunk lenni a felvilágosításra.

Ekkor kezdetét vette az a csodálatos beszélgetés, ami páratlan a világ nagy beszélgetéseinek történetében. Szólt a királyok és alattvalók, valamint a négy kaszt, a négyfajta életmód kötelességeiről. Azokról a kötelezettségekről, amelyek mindenfajta emberre vonatkoznak és azokról, amelyek mindenki másétól különböznek és a fejlődés egyes lépcsőfokaihoz illenek. Mindannyiuknak ismerniük kellene ezt a csodálatos beszélgetést, tanulmányozniuk kellene, nemcsak irodalmi szépsége, hanem erkölcsi nagyszerűsége miatt is. Ha képesek lennének követni azt az ösvényt, amit Bhishma kitaposott, fejlődésünk felgyorsulna, akkor India megváltásának napja közeledne a hajnalhasadáshoz.

Ami az erényt illeti, – ez egy olyan téma, ami közletről érinti a dharmát, és amit nem lehet megérteni a dharmá jelentésének ismerete nélkül – tehát ami az erényt illeti, vannak, akik azt gondolják, hogy ez egy egyszerű dolog. Ez felületesen értelmezve így is van. A helyes és a helytelen határai az élet mindennapos cselekedeteiben tiszták, egyszerűek és meghatározottak. Egy alacsony fejlettségű, szűk intelligenciájú, korlátozott tudású ember számára az erényesség elég egyszerűnek tűnik. Viszont az elmélyült tudásúaknak és nagyfokú intelligenciával rendelkezőknek, az emberiség magasabb lépcsőfokai felé fejlődőknek, a misztériumok megértésére vágyódóknak az erény nagyon is bonyolult kérdés. 'Az erényesség nagyon nehezen megmagyarázható' – mondta Yudhishtira herceg, amikor Draupadinak Pándu öt fiával kötendő házassága problémájával foglalkozott. Olyan valaki is beszélt a bonyolultságról, aki a hercegnél magasabb fokon állt: Shri Krishna, az Avatara, abban a beszédében, amit Kurukshetra mezején tartott, beszélt a cselekvés bonyolultságának alapkérdéséről. Ezt mondta: „Mi a cselekvés és mi a tétlenség? E kérdésre maguk a bölcsek is zavarba jönnek. Meg kell különböztetni egymástól a cselekvést, a törvényellenes cselekvést és a tétlenséget. A tettek útja titokzatos út.”⁵

A tettek útja titokzatos út: titokzatos, mert az erényesség nem ugyanazt jelenti mindenki számára, mint ahogyan azt az egyszerű gondolkodásúak vélik, mert az egyén dharmájával együtt változik.

³ Mahabharata, Shánti Parva § LIV.

⁴ Im.

⁵ Im. § LV.

⁵ Bhagavad Gita, IV. 16-17.

Ami helyes az egyiknek, ugyanaz helytelen a másinak. És ami helytelen az egyiknek, helyes a másinak. Az erényesség egyénre szabott dolog, és a cselekvő ember dharmájától függ, nem attól, hogy időnként mit neveznek 'abszolút helyesnek és helytelennek'. Semmi nincs, ami abszolút lenne egy korlátozott univerzumban. A helyes és helytelen relatív fogalmak, az egyén és kötelességei viszonylatában kell azt megítélni. Minden tanítók legnagyobbika is ezt mondta a dharmával kapcsolatban – és ez kalauzoljon bennünket összekuszálódott utunkon: „Inkább teljesítsük saját dharmánkat, még ha jutalom nélküli is, mint a másét dús eredménnyel. Inkább érjen a halál saját dharmánk teljesítése közben. A más dharmája tele van veszéllyel.”⁶

Ugyanezt a gondolatot ismételte meg a halhatatlan tanítás végén újra, de ekkor változtatott rajta, új oldalról világítva meg a témát: „Jobb az embernek saját kötelességét teljesítenie, habár szűkös érdemekkel jár is, mint jól végezni a másokét. Aki saját természetében rejlő kötelességét teljesíti, az bűnbe nem esik.”⁷

Ezután teljességében kifejti ezt a tanítást, és egyenként felvázolja számunkra a négy nagy kaszt dharmáját. Nagyon kifejező az, ahogyan bemutatja nekünk ennek a szónak a jelentését, amit néha kötelességként, néha törvényként, néha igazságosságként, néha vallásként fordítanak. Igen, jelenti ezeket is, de több mindezeknél, a jelentése mélyebb és szélesebb, mint amit bármelyik szó kifejez. Nézzük meg Shri Krishna szavait, amint a négy kaszt dharmájáról beszél: „A bráhmanák, ksatriják, vaisják és sudrák⁸ között a saját természetükből fakadó gunák szerint osztották szét a kötelességeket (karmákat), óh Parantapa. Derűs kedély, önmegtartóztatás, önszigor, megbocsátás, tisztaság, becsületesség, bölcsesség, tudás, Istenben való hit: ezek a bráhman saját természetéből fakadó kötelességei (karmája). Hősiesség, pompa, szilárdság, ügyesség, bátorság a harcban, nagylelkűség, uralkodói természet: ezek a ksatrija saját természetéből fakadó kötelességei (karmája). Szántás, tehenei gondozása, kereskedés – a vaisja saját természetéből fakadó kötelességei (karmája). Szolgai természetű cselekvés a sudra saját természetéből fakadó kötelessége (karmája). Az ember akkor éri el a tökéletességet, ha a saját kötelessége (karmája) elvégzésére törekszik.”⁹

Ezután így folytatja: „Jobb az embernek saját kötelességét (dharmáját) teljesítenie, habár szűkös érdemekkel jár is, mint jól végezni a másokét. Aki saját természetében rejlő kötelességét (karmáját) teljesíti, az bűnbe nem esik.”¹⁰

Látják, hogy a karma és a dharma szót hogyan cserélgeti? Ezek adják meg a kulcsot, amit problémánk megoldásához használni fogunk. Hadd adjam meg először a dharma szó részleges meghatározását. Nem tudom a teljes meghatározást azonnal megvilágítani. Megadom annak első felét most, és a második felével majd akkor foglalkozunk, amikor eljutunk odáig. Tehát az első rész: a dharma az ember belső természete, amely minden emberben a fejlődés és kibontakozás bizonyos fokát érte el.

A belső természet az, ami formába önti a külső életet. Ami gondolatokban, szavakban és tettekben jut kifejezésre. A belső természet az, ami beleszületik a további növekedéséhez illeszkedő környezetbe. Az első megértendő gondolat az, hogy a dharma nem valami külső dolog, mint a törvény, az igazságosság, a vallás, vagy a méltányosság. Ez a kibontakozó élet törvénye, ami minden rajta kívülállót egybeolvaszt, hogy kifejezhesse önmagát.

Ahhoz, hogy megpróbáljuk nyomon követni ezt a bonyolult és rejtett értelmű témát, három fő témakörre fogom osztani:

Az első téma a 'különbségek', mert az embereknek különböző dharmájuk van. Még az idézett részben is négy nagy kasztról van szó. Közelebbről megvizsgálva viszont azt tapasztaljuk, hogy minden embernek megvan a saját egyéni dharmája. Hogyan érthetjük meg ezt? Amíg meg nem értünk valamit a különbségek természetéről, hogy miért kell megjelenniük, miért kell létezniük, és mit jelent, amikor a különbségekről beszélünk, amíg meg nem értjük, hogy minden egyes ember szint-

⁶ Im. III. 35.

⁷ Im. XVIII. 47.

⁸ Brahman = pap, spirituális tanító; ksatrija = harcos (katona, vezető, tisztviselő); vaisja = közember, polgár (földműves, állattenyésztő, kereskedő); sudra = szolga

⁹ Im. XVIII. 41-45.

¹⁰ Im. XVIII. 47.

jét, amire eljutott, a gondolatai, szavai és cselekedetei mutatják meg, amíg meg nem értjük mindezt, nem érthetjük meg, mi az a dharma.

A második témakör, amivel foglalkoznunk kell, a 'fejlődés'. Nyomon kell követnünk, amint a különbségek kifejlődnek.

Végül foglalkoznunk kell a 'helyes és helytelen' problémájával, hogy a teljes tanulmányozás elvezessen oda, hogy választ tudjunk adni arra a kérdésre, 'hogyan irányítsa az ember az életét'.

Nem lenne értelme arra kérni önöket, hogy kövessenek a gondolkodás bonyolult tájaira, hacsak végül nem gyűjtünk össze annyi tekintélyes tudást, és nem próbáljuk meg az életet a dharmának megfelelően vezetni. Ez által törekszünk azt felmutatni, ami India feladata, hogy megtanítsa a világnak.

Miben áll az univerzum tökéletessége? Amikor elkezdünk gondolkodni a Mindenségen, és azon, hogy mit értünk rajta, azt találjuk, hogy óriási számú különálló objektumra gondolunk, ami többé-kevésbé harmonikusan együttműködik. A változatosság a Mindenség alapeszméje, mint ahogyan a Megnyilvánulatlan, a Feltétel nélküli ismérve az egység, az Egy második nélkül. A sokféleség a megnyilvánultság és korlátozottság ismérve, az Akarat eredménye.

Amikor az univerzum a létezés színterére lép, az Elsődleges Indíték, az Örökkévaló, a Felfoghatatlan, a Felismerhetetlen, a Megmagyarázhatatlan kiárasztja magából akaratát. Hogy ez a kiárasztás mit jelenthet az Ő számára, azt senki sem merheti találgatni. A mi szemszögünkből nézve azt jelenti, hogy bizonyos mértékig felfogható. Ishvara megnyilvánul, de megnyilvánulása során Maya fátylába burkolózik. Amikor megnyilvánul, a Mindenhatónak két oldala van. Sok-sok szóval próbálták már kifejezni ezt az alapvető ellentétpárt: Ishvara és Maya, Sat és Asat, Valóság és Illúzió, Szellem és Anyag, Élet és Forma. Ezek azok a szavak, amiket a mi korlátozott nyelvünkön használunk annak kifejezésére, ami szinte túl van a gondolkodással felfoghatón. Minden, amit mondhatunk, csupán ennyi: így tanították nekünk a Mesterek és mi alázatosan így ismétljük meg.

Ishvara és Maya. Valójában mi is az univerzum? Ishvara képmása Mayában visszatükröződve. Ishvara tökéletesített képmása, ahogyan megválasztotta önmagának a feltételeket ehhez az egyedi univerzumhoz, aminek a születési órája elérkezett. Az Ő kivetülése – korlátozott, feltételhez kötött. Az önmaga által korlátozott kivetülését – az univerzumot – tökéletesnek kell nevezni. De hogyan lehet az, ami korlátozott, ami részleges, Ishvara kivetülése?

Azt isteni gondolat törvénye a harmonikus egészben együttműködő részek sokszínűségén, a különbözőségek végtelen változatosságán, a mindennek mindennel történő sokrétű kombinációján keresztül mutatkozik meg, amíg az egész gondolat ki nem fejeződik a tökéletessé vált univerzum teljességében. Meg kell próbálnunk megsejteni, mit is jelent mindez. Keressük meg együtt a megértés ösvényét!

Ishvara a Szépségre gondol, abban a pillanatban az Ő mindenható, mindent meghatározó, teremtő energiája megérinti Mayát és dolgok formáinak sokaságává fejleszti, formákká, amiket mi gyönyörűnek nevezünk.

Megérinti az anyagot, ami készen áll arra, hogy megformázzák – például a vizet; és a víz felveszi a Szépség millió formáját. Ezek közül az egyik a végtelen, nyugodt és békés óceán, ahol szellő sem mozdul, és ahol az égbolt visszatükröződik kebelében. Aztán észrevesszük a Szépség egy másik formáját, amikor szél korbácsolja fel a vizet hullámhegyekké és völgyekké, örvényt örvény hátán, amíg az egész víztömeg szörnyűséggé nem válik az őrjöngésben és a félelmetes nagyszerűségben. Aztán a Szépség egy újabb formája bukkan elő belőle, a tomboló és habzó vizek lecsendesednek, és az óceán vízfodrok miriádjává változik, amelyek csillognak és sziporkáznak a rájuk sütő Hold alatt, sugarai széttörnek és ezernyi ezüstös csillanássá szóródnak szét. Ez megsejteti velünk ismét, mit jelent a Szépség. Ezután megnézzük az óceánt, amikor szárazföld nem tűnik fel a horizonton, és semmi nem korlátozza ezt az óriási tömeget, majd ismét a parton állunk, és figyeljük, ahogyan a hullámok megtörnek a lábunknál. A tenger vize minden hangulatváltozáskor a Szépség gondolatának egy-egy új formájáról mesél.

A vízben megjelenő Szépség gondolatának egy másik megközelítése, ha megfigyelünk egy hegyi tavat a maga mozdulatlanságában, medrének tisztaságában; és a csermelyben, ami szikláról sziklára szökdecsel, a zuhatagban, ahogyan permetcseppek millióivá szóródik szét, amik elkapják és a szik-

várvány minden színében visszaverik a napfényt. Így a vízből, annak minden formájában és alakjában – a háborgó óceántól a megfagyott jéghegyig, a sűrű ködtől a káprázatos színű felhőkig – a Szépség gondolata tör fel, amin Ishvara bélyege van, amint a világ kiárad Belőle.

Ahogy elhagyjuk a vizet, a Szépség új gondolatait tapasztaljuk meg a csodálatos színeket felsozakoztató zsenge és erősebb növényekben, a robosztus tölgyben és az erdő mélyének sötét homályában. A Szépség új gondolatai érintenek meg bennünket minden hegycsúcs látványától, a határtalan, ringatózó prérítől, ahol úgy tűnik, mintha a föld az élet új lehetőségeit hozta volna létre, a sivatag homokjától, vagy a rét zöldjétől. Ha meguntuk a földet, a távcső elrepít bennünket napok millióinak szépségéhez, amik az űr mélységein keresztül keringenek és száguldanak. Aztán a mikroszkóp feltárja kíváncsi tekintetünk előtt a végtelen pici szépségét, ahogyan a távcső teszi azt a végtelen naggyal; és így egy új ajtó nyílik számunkra a Szépségen való elmélkedésre. Körülöttünk ezer és millió dolog van, ami mind gyönyörű. Az állatok kecsessége, a férfiak ereje, az asszonyok hajlékony bája, a nevető gyermekek gödröcskéi, mindezen dolgok által elképzelést nyerhetünk arról, hogy milyen is Ishvara elméjében a Szépség gondolata.

Ily módon érzékelhetünk valamennyit abból, ahogyan az Ő gondolata a ragyogó szépség formáinak tömegében megjelenik, amikor a Szépséget a világnak adja. Ugyanez a helyzet az Erővel, az Energiával, a Harmóniával, a Zenével, és így tovább. Ezek után már kezdhethetjük megérteni, miért kell változatosságnak léteznie: mert egy korlátozott dolog nem tudhatja Őt megjeleníteni, egy korlátozott forma nem tudhatja Őt egészében kifejezni. De amint minden dolog a maga módján tökéletessé válik, mindezek egyesítve részben megjeleníthetik Őt. Így az univerzum tökéletessége a változatosság és az egymással összefüggő részek harmóniájának tökéletessége.

Miután megértettük ezt az elképzelést, kezdjük látni, hogy az univerzum csak úgy nyerheti el a tökéletességet, ha minden része saját feladatát végzi, és saját életrészt fejleszt. Ha a fa megpróbálja a hegyet, vagy a víz a földet utánozni, akkor mindegyik elveszíti a saját szépségét, sőt nem sikerül a másikat megjeleníteniük sem. A test tökéletessége nem attól függ, hogy minden sejt elvégzi-e a többi sejt munkáját is, hanem attól, hogy minden sejt a saját feladatát tökéletesen végzi-e. Van agyunk, tüdünk, szívünk, emésztő szerveink, stb. Ha az agy megpróbálná a szív munkáját végezni, és a tüdő megpróbálná az ételt emésztetni, akkor a test tényleg nagyon gyászos állapotba kerülne. A test egészségét az biztosítja, ha minden szerv a saját feladatát végzi. Így ismerjük fel, hogy amint a Mindenség fejlődik, minden része azt az utat járja végig, amit saját életének törvénye jelöl ki. Ishvara tükröződése a természetben mindaddig nem lesz tökéletes, amíg minden egyes rész nem lesz teljes önmagában és a többiekkel való kapcsolatában.

Hogyan jelenhet meg ez a megszámlálhatatlan különbség? Hogyan jöhetnek létre ezek a különbözőségek? Hogyan kapcsolódik az univerzum – miközben mint egész, fejlődik – saját részeihez, amik saját külön életüket élve fejlődnek? Azt tanuljuk, hogy Ishvara önmagát a prakriti oldalon kifejezve három tulajdonságot jelenít meg: sattva, rajas és tamas.¹¹ Tamás – a tétlenség, az a tulajdonság, ami mozdulatlan, ami a stabilitást adja. Rajas – az energia, a mozgás tulajdonsága. Sattva talán legjobban úgy fejezhető ki, mint az öröm okozás tulajdonságának harmóniája, minthogy az öröm a harmóniából árad ki, és csak a harmónia, az összhang adhat örömet. Aztán azt is tanuljuk, hogy ez a három guna¹² tovább módosul hét különböző módon, hét fő irányban, amelyek mentén számtalan kombináció fejlődik ki. Minden vallás tanítja ezt a hetes felosztást, minden vallás hirdeti ennek létezését. A hinduizmusban mindez az öt nagy elem és a kettő ezek mögött. Ez a hét Purusha, amikről Manu beszél.

¹¹ A magyar nyelvben e fogalmakkal egyenértékű szót nem tudunk megnevezni, csak megközelítő fordítást adunk.

¹² Gunák = az anyag tulajdonságai vagy minőségei. Az őanyagban, mielőtt a szellem beleáradt volna, a három tulajdonság egyensúlyban van. A szellem beáradásával megszűnik ez a nyugalmi állapot, a gunák szabaddá válnak és mindegyik tulajdonság a felülkerekedésért kezd küzdeni.

Ez a három guna hét nagy csoportba rendeződve keveredik és osztódik, amikből kiemelkedik a mérhetetlen számú dolog különböző kombinációban. Ne felejtjük el, hogy minden egyes különálló dologban megtalálható minden ilyen tulajdonság, csak különböző mértékben, amit a hét alapvető irány egyike határoz meg.

Ebből az elsődleges különbségből, ami egy múltbeli univerzumból került át – mert az egyik világ összekapcsolódik a másik világgal, az egyik univerzum a másikkal – azt ismerjük fel, hogy a leáradó élet egyre inkább felosztja önmagát, amint az anyagba süllyed, mindaddig, amíg el nem éri a nagy ciklus fordulópontját, azután elkezd ismét önmagába visszahúzódní. Az evolúció a fordulópontnál kezdődik, ahol az élethullám elkezd visszatérni Ishvarába. A megelőző szakasz a kiáradás (involúció) állapota, aminek során ez az élet elkezd beburkolózni az anyagba. Az evolúció folyamán pedig felfedezi azokat a képességeket, amik benne vannak.

Idézhetjük Manut, amikor azt mondja, hogy Ishvara elveti magjait a nagy vízbe. Az élet, amit Ishvara adott, nem kifejlett élet, hanem egy fejlődésre képes élet volt. Minden először csírájában létezik. Ahogyan a szülő átadja az életet, hogy gyermeket hozzon létre, és ahogyan az az életmag rengeteg kombinációból épül fel, amíg meg nem születik, majd később is évről évre, végig a gyermekkoron, az ifjúságon, felnőtt koron, amíg az öregkor el nem érkezik, és az apa arcvonásai ismét megjelennek a fiánál – ugyanígy az Örök Atya, amikor elhelyezi a magot az anyag méhébe, életet ad, de az még fejletlen. Ekkor kezdődik annak felemelkedése, egyik életfázisból a másikba való átvitele úgy, hogy fokozatosan képessé válik a megnyilvánulásra.

Ahogyan tanulmányozzuk az univerzumot, azt találjuk, hogy sokoldalúsága az életkorától függően változik. Ez a gondolat összefüggésben van a mi problémánkkal. Ezt a világot jelenlegi körülményeiben nem egy teremtő szó hozta létre. A világot Brahma lassan, fokozatosan és folyamatos meditáció során hozta létre. Egyik életforma a másik után jelent meg. Egyik életmag a másik után lett elvetve. Ha megnézzük bármely univerzumot bármely időpontban, azt találjuk, hogy az adott univerzum változatosságának az Idő a legfontosabb tényezője. A fejlődő csíra kora fogja jelezni azt az állapotot, amelybe a csíra érkezett. Vannak olyan csírák, amik fiatalabbak az ásványoknál, ezek alkotják az úgynevezett elementál birodalmat. Az ásványi birodalomnak nevezett fejlődő csírák ennél idősebbek. A növényvilágot alkotó csírák idősebbek, mint az ásványok, a fejlődés hosszabb útját járták már be. Az állatok olyan csírák, amik még hosszabb múltra tekintenek, és azok a csírák, amiket emberiségnek nevezünk, mindegyiknél távolabbi múlttal rendelkeznek.

Minden nagy társadalmi osztálynak megvan ez a sokszínűsége, ami az időbeni kialakulását illeti. Ugyanígy egy ember elkülönült, egyéni élete – nem az alapvető élete, hanem az elkülönült, egyéni élete – különbözik a másik emberétől, de különbözünk egyéni létezésünk életkorában, mint ahogyan különbözünk testeink életkorában is. Az élet egy – és az egy élet van mindenben, de az különböző időpontokban jelenik meg, ami a növekedő mag elvetésének időpontját érzékelteti. Nagyon világosan kell értenünk ezt a gondolatot.

Amikor egy univerzum életciklusa végére ér, a növekedés minden fokán lévő entitások jelen vannak benne. Már említettem, hogy hogyan kapcsolódik világ a világhoz és univerzum az univerzumhoz. Kezdetben néhány egység a fejlődés korai állapotában van, míg néhány egység készen áll arra, hogy nemsokára a Teremtő tudatának szintjére lépjen. Az adott univerzum, amikor az életciklusa végére ér, az összes fejlettségbeli különbséget tartalmazza, ami az időtényező eltérésétől függ. Egyetlen élet van mindenben, de az egyedi élet kibontakozottságának mértéke attól függ, hogy az mennyi ideje fejlődik elkülönülten. Most megértettük problémánk legmélyebb gyökerét. Egyetlen élet, forrását és célját illetően halhatatlan, örökkévaló, végtelen, de ez az élet a fejlődés különböző lépcsőfokain és a kibontakozás különböző állapotaiban nyilvánul meg, a benne rejlő erőforrások különböző mennyiségét az elkülönült élet korának megfelelően mutatja. Ez az a két gondolat, amit meg kell érteni, és akkor fel tudjuk fogni a dharma meghatározásának másik részét is.

A dharma most már a következőképp határozható meg: valakinek/valaminek a belső természete egy adott fejlődési fokon és további kibontakozása következő szintjének törvénye. Egyrészt természete a kibontakozás során eddig elért szinten, másrészt a törvény, ami a kibontakozás következő szintjére viszi át. A természet maga jelöli ki azt a pontot a fejlődésben, amit eddig elért, ez után következik, mit kell tennie azért, hogy útja során tovább fejlődjön. Kapcsoljuk össze ezt a két gondo-

latot, és akkor meg fogjuk érteni, miért kell elérnie a tökéletességet valakinek saját dharmája követése során. Az én dharmám az a fejlettségi szint, amit a természetem elért az isteni élet magjának – ami valójában én vagyok – kibontakoztatása során, valamint az élet törvénye annak megfelelően, hogy melyik az a szint, amire fel kell lépnem. Ez az elkülönült énhez tartozik. Tudnom kell a növekedésem fokát, és ismernem kell a törvényt, ami lehetővé teszi, hogy tovább növekedjek. Ekkor ismerem a dharmámat, és követve ezt a dharmát a tökéletesedés felé haladok.

Felismerve, hogy ez mit is jelent, világossá válik, miért kell valamennyiünknek tanulmányozni a jelenlegi állapotot és a következő szintet. Ha nem ismerjük a jelenlegi szintet, nem fogunk tudni a következő szintről, amit meg kell céloznunk, ezért lehet, hogy saját dharmánk ellen cselekednénk, és így hátráltatnánk saját fejlődésünket. Viszont, ha mindkettőt ismerjük, együttműködhetünk dharmánkkal, és felgyorsíthatjuk a fejlődésünket. Itt egy hatalmas csapda rejtőzik. Látjuk, hogy valami jó, ragyogó, nagyszerű, és vágyakozunk arra, hogy mi is elérjük azt. Biztos, hogy számunkra ez jelenti a fejlődés következő szintjét? Ez az a valami, amit kibontakozó életünk törvénye megkíván ahhoz, hogy ez az élet harmonikusan fejlődjön? Közvetlen célunk nem az, ami önmagában nézve a legjobb, hanem ami számunkra jelenlegi állapotunkban a legjobb, ami bennünket egy lépéssel tovább visz.

Vegyünk egy gyereket. Semmi kétség, ha egy kislányra gondolunk, az ő szeme előtt a jelenleginél szebb, ragyogóbb, magasabb szintű jövője lebeg, amikor a babáival játszik: ő is anya lesz, játék-baba helyett valódi csecsemővel a karjában – ezért is a tökéletes nőiesség jelképe az anya gyermekével. De ez az asszonyi tökéletesség jelképe. Megkísérelni elérni ezt a jelképet, mielőtt ennek eljön az ideje, káros és nem jó dolog. Mindennek a megfelelő időben és helyen kell megvalósulnia. Ha egy anyának, az asszonyiság tökéletes szintjére fejlődött embernek, egy család anyjának kell lennie, aki egészséges, erős, aki képes elviselni az élet nagy viharainak terheit, akkor életében kell lennie egy időszaknak, amikor mint kislánynak a babáival kell játszania, meg kell tanulnia a leckéket, és ki kell fejlesztenie a testét. Viszont ha úgy gondoljuk, hogy az anyaság magasabb és ragyogóbb dolog, mint a játék, és anyává kell válnia, mielőtt annak eljön az ideje, egy gyereknek már gyereket kell szülnie, akkor a baba is és az anya is szenved, de a nemzet is szenved. Mindez azért, mert az időpontot helytelenül választották meg, megsértették a kibontakozó élet törvényét. Mindenféle szenvedés abból származik, hogy leszedjük a gyümölcsöt, mielőtt az megérett volna.

Azért ezt a példát vettem elő, mert elég sarkított. Segíteni fog, hogy megértsük, miért jobb a saját dharmánk a magunk számára, mint más jól teljesített dharmája, ami nem a mi kiteljesedő életünk folyásához tartozik. Az magasabb feladat lehet a számunkra a jövőben, de az idejének el kell érkeznie, a gyümölcsnek meg kell érnie. Ha letépjük, mielőtt megérne, elvásik bele a fogunk. Hadd maradjon a fán, engedelmeskedve az élet és a fokozatos fejlődés törvényének! Akkor a lélek a végtelen élet erejének megfelelően fog tovább fejlődni.

Ez a problémánkhöz egy másik megközelítést is ad: a feladat kapcsolatát a képességekkel. A képesség kifejlődése előtt elvállalt feladat végtelenül ártalmas a szervezet számára. Így tanuljuk meg a türelem és az Isteni Törvényre várakozás leckéit. Megítélhetjük egy ember előrehaladását a hozzáállása alapján, hogy akar-e együttműködni a természettel, vagy figyelmen kívül hagyja a törvényt. Ezért mondjuk egyszer azt, hogy a dharmá – törvény, máskor meg, hogy kötelesség. Ebből a két fogalomból nő ki az alapgondolat, amely szerint a dharmá a belső természet a fejlődés egy adott szintjén, illetve hogy az a kiteljesedés következő szintjének törvénye. Ez megmagyarázza, hogy az erkölcs miért viszonylagos, miért kell a kötelességnek minden lélek számára, saját fejlettségi fokának megfelelően különböznie. Amikor elkezdjük ezt alkalmazni annak megválaszolására, hogy mi a helyes és mi a helytelen, azt találjuk, hogy ezen alapelv alapján közelítve hozzá képesek vagyunk megoldani az erkölcs néhány szövevényes problémáját. Egy korlátokhoz kötött univerzumban abszolút helyes és helytelen nem található, csak relatív helyes és helytelen. Az abszolút egyedül Ishvarában található, ott, ahol mindörökké létezik.

A különbségek ilyenformán szükségesek a mi korlátozott tudatosságunk számára. A különbségek alapján gondolkodunk, a különbségek alapján érzünk, a különbségek alapján tudunk. Csak a különbségek alapján tudjuk azt, hogy mi élő, gondolkodó emberek vagyunk. Az egység nem gyakorol benyomást a tudatra. Különbségek és különbözőségek – ezek teszik lehetővé a tudatosság növeke-

dését. A korlátozás nélküli tudatosság meghaladja a gondolkodásunkat. Csak az elkülönült és korlátokhoz kötöttség határain belül vagyunk képesek gondolkodni.

Most már látjuk, hogy a természetben hogyan jelennek meg a különbségek, hogyan lép be az időtényező, és hogyan lehetséges az, hogy – bár mindennek ugyanaz a természete, és ugyanazon cél felé halad – mégis vannak különbségek a megnyilvánulás fokában és az egyes szintekre vonatkozó törvényekben. Ez az, amit itt és most meg kell értenünk, mielőtt elkezdenénk foglalkozni azzal az összetett problémával, hogy a belső természet hogyan fejlődik. Valójában nagyon bonyolult ez a probléma, még akkor is, ha a cselekvés útjának misztériumai kitisztultak a számunkra, és megértjük a mögötte húzódó törvényt, felismerjük a kibontakozó élet alapelvét.

Ő, aki Indiának a dharmát adta kulcsszóként, világítsa meg kiáradó és halhatatlan életével, ragyogó és megváltoztathatatlan fényével a mi sötét elménket, amely bizonytalanul próbálja megérteni az Ő törvényét; és miközben áldása az esdeklő keresőkre árad, értse meg elménk az Ő törvényét, vésődjön az be szívünk legmélyébe.

II. Fejlődés

Ma este a tegnapi megkezdett téma második részével foglalkozunk. Talán emlékeznek rá, a témakört a könnyebb kezelhetőség kedvéért három területre osztottam fel: a 'Különbségek', a 'Fejlődés' és a 'Helyes és helytelen' problémájára. Tegnap áttanulmányoztuk a különbségek kérdését – hogyan létezik az, hogy különböző embereknek különböző dharmájuk van. Bátorkodom emlékeztetni önöket a dharmá meghatározására, amit megállapítottunk: eszerint az a fejlődés szintje által meghatározott belső természet, és egyben a fejlődés következő szintjére való növekedés törvénye. Arra kérem önöket, tartsák fejükben ezt a definíciót, e nélkül nem lesznek képesek a dharmát alkalmazni arra, amit majd a témakör harmadik területét vizsgálva tanulmányozunk.

A 'Fejlődés' alcím alatt azt az utat fogjuk tanulmányozni, amelyen az életcsíra a Teremtő tökéletes képmásává fejlődik, nem felejtve el azt, hogy úgy találtuk, a Teremtő képmását csak a mindenséget a maguk részleteiben alkotó számtalan dolog összessége tudja kifejezni, és hogy az egyedi tökéletessége a teljességtől függ, amivel betölti saját feladatát az óriási egészben.

Mielőtt megérthetnénk a fejlődést, meg kell találnunk a forrását és a hajtóerejét: egy életet, ami beburkolja magát az anyagba, mielőtt mindenféle bonyolult szervezetté bontakozna ki. Kezdjük az alapelvvvel, azzal, hogy minden az Istenből és az Istenben van. Semmi nincs a mindenségben, ami kivonhatná magát Belőle. Nincs élet, csak az Ő élete, nincs erő, csak az Ő ereje, nincs energia, csak az Ő energiája, nincsenek formák, csak az Ő formái – minden az Ő gondolatának eredménye. Ez a kiinduló alapelvünk. Ez az a talaj, amin állnunk kell, merjünk elfogadni mindent, amit ez maga után von, merjük felismerni mindazt, ami ezzel jár. „Minden lény magja – mondja Shri Krishna, mintha a Mindenható Ishvara beszélne – az vagyok én, óh Arjuna. Nem létezhet Nélkülem semmi, akár mozgó dolog, akár mozdulatlan.”¹³ Ne féljünk elfoglalni ezt a központi pozíciót. A kiteljesedő életek tökéletlensége miatt ne hátráljunk meg semmilyen következtetéstől, ami ehhez az igazsághoz elvezethet bennünket.

Egy másik verssorban ezt mondja: „Én vagyok a csaló csalárd játéka, de minden tündöklőnek tündöklése is.”¹⁴ Mit jelentenek ezek a szavak, amik olyan furcsán hangzanak? Mi a magyarázata ennek a versornak, ami szinte már szentségtörésnek tűnik? Nemcsak ebben az eszme-futtatásban találjuk meg ezt a kinyilvánított állapotot, hanem maga Manu¹⁵ is pontosan ugyanezt az igazságot tanítja: 'Önmagából teremti Ő a mindenséget'. A Mindenhatóból kiáradó élet felölti Maya egyik fátylát a másik után, amikben ennek az életnek a teljes tökéletesség olyan fokára kell fejlődnie, mint ami a mélyén elrejtve megbújik.

Az első kérdés: ez az élet, ami Ishvarából származik, vajon nem tartalmaz-e már önmagában minden már kifejlődöttet, minden megnyilvánult erőt, minden lehetőséget, ami már megvalósult? Erre a kérdésre a válasz újra és újra szimbólumokban, allegóriákban, világosan érthető szavakban van megadva, és a válasz: 'Nem'. Tartalmaz mindent a lehetőségek szintjén, de kezdetben semmit sem megnyilvánult. Tartalmaz mindent csírájában, de kezdetben semmit sem kifejlett organizmusként. A mag az, ami az anyag hatalmas táptalajára kerül, csak a csíra az, amit a Mindenség élete kibocsát. Ezek az Ishvara életéből keletkező csírák fejlődnek lépésről lépésre, szintről szintre, fokról fokra – az összes energia, ami a Teremtő Atyában lakozik. Ez az a név, amit Ishvara ad önmagának a Gítában. Még egyszer kinyilatkoztatja: „Az ÖRÖKKÉVALÓ az anyaméh, amelybe én vetem a csírákat; innen jön minden létezőnek születése, óh Bhárata. Bármily méhben fogantatnak is a halandók, óh Kaunteja, az ÖRÖKKÉVALÓ méhéből valók, és nemző atyjuk Én vagyok.”¹⁶ Ebből a magformából, ebből a csírából, ami minden lehetőséget tartalmaz, de még semmit sem megnyilvánult – ebből a magból kell kifejlődnie egy életnek szintről szintre, egyre magasabbra emelkedve, amíg végül egy tudatosság-központ alakul ki, ami képes Ishvara tudatosságára kitérni. Eközben olyan

¹³ Bhagavad Gita X. 39.

¹⁴ Im. X. 36.

¹⁵ Manu: Törvényadó, aki örökös és vezeti egy bizonyos faj fejlődését.

¹⁶ Bhagavad Gita XIV. 3-4.

erő-központtá válik, aminek új Logoszként vagy Ishvaraként kell kiáradnia egy új univerzum létrehozásához.

Vizsgáljuk meg ezt a hatalmas gondolat-áradatot részletesen. Az anyagba leszálló élet – ez a kezdőpontunk. Ezek az életcsírák, ez a megszámlálhatatlan mag, vagy az Upanishád szavaival ez a számtalan szikra az Egyetlen Lángból származik, aki a mindenható Brahman. A képességeket elő kell hozni ezekből a magokból. Ezek a képességek energiák, de olyan energiák, amelyek az anyagon keresztül nyilvánulnak meg. Ezek az energiák egytől egyig egyszer majd előbukkanó energiák lesznek. Mindez Ishvara élete, amint Maya fátylába burkolózik. A kezdeti szinteken a növekedés lassú, rejtett, ahogyan a mag is a föld alá van rejtve, amikor először lefelé fúrja a gyökerét, és gyenge hajtását elindítja felfelé azért, hogy később fa tudjon felnövekedni belőle. Csöndben csírázik az isteni mag, a korai kezdetek pedig a sötétben rejtőznek, mint a gyökerek a talajban.

Ez az életben levő energia, vagy még inkább számtalan energiaféleség, amit Ishvara manifesztál azért, hogy a mindenség egyáltalán létezzen, ez a rengeteg energia először nem látszik a csíraban – semmi jele a lehetőségek bőségének, semmi nyoma annak, amivé majd válni fog. Ami ezt az anyagban való megnyilvánulást illeti, egy szót használnak rá – prakti – ami több fényt vetít a témára, ha képesek vagyunk felfogni annak belső és finomabb jelentését. Shri Krishna az ő alsó prakti¹⁷-jéről, vagy az alsóbb megnyilvánulásról beszélve ezt mondja: „A föld, a víz, a tűz, a levegő, az éter, az elme (manasz), az értelem (buddhi) és az én-tudat (ahamkára): ez a nyolcas felosztása természetemnek (prakti). Ez az alsóbbrendű.”¹⁸ Ezután elmondja, mi az ő felsőbb prakti-je: „Ismerd meg a másikat, a magasabb rendű, az élet-elemet is, óh, hatalmas karú, amely a mindenséget fenntartja.”¹⁹ Majd egy kicsit később, néhány verssorral elválasztva, úgy, hogy néha az összekötő kapocs hiányzik is, más szavakkal ezt mondja: „Ezen az én isteni látszat-világomon, amely a tulajdonságokból született, nehéz áthatolni. Akik Hozzám jönnek, áthatolnak e látszaton.”²⁰

Ez a látszat-teremtés, aminek nehéz a mélyére hatolni. Sokan nem is fedezik fel Őt Mayába burkolózva, annyira nehéz áthatolni rajta, annyira bonyolult felfedezni. „Az értelem nélküliek azt hiszik Énrólam, a megnyilvánulatlanról, hogy megnyilvánultam, nem ismervén magasztos természetem, a maradandót, a fenségeset. Nem mindenki ismer föl Engem e látszat-teremtés burkában.”²¹ Ezután tovább magyarázza, hogy az ő meg nem nyilvánult élete az, amivel a mindenség át van hatva. Az élet-elem, vagy másként a magasabb prakti a meg nem nyilvánult, míg az alsóbb prakti a megnyilvánult. Ezt mondja: „A meg nem nyilvánultból kiárad a megnyilvánult a nappal hajnalán, s a meg nem nyilvánultba enyészik el ismét az éj közeledtével.”²² Ez újra és újra megtörténik. Majd tovább magyarázza: „Létezik tehát a megnyilvánult fölött egy másik, örökkévaló Megnyilvánulatlan, amely nem pusztul el mindenek pusztultával.”²³ Van egy finom különbségtétel Ishvara és az Ő képmása között, amit kiíraszt. A képmás a megnyilvánulatlan visszatükröződése, de Önmaga a magasabb megnyilvánulatlan, az örökkévaló, ami soha el nem pusztul.

Ismerjük fel, hogy ezeknek az energiáknak a kiáramlásából származunk. Valójában itt kezdjük el a fejlődésünket. A kiáradó élet beburkolózott az anyagba, azért, hogy a magot az anyaggal körülvett környezetbe juttassa és lehetővé tegye az evolúciót. Amikor eljutunk a mag első kicsírázásához, nehézségeink támadnak. Gondolatban vissza kell ugranunk azokhoz az időkhöz, amikor még nem volt értelem ebben az embriószerű ében, nem volt képzelőerő, nem volt emlékezés, nem volt ítélőképesség, nem léteztek az elme általunk ismert korlátozott képességei. Akkor minden megnyilvánult élet csupán annyi volt, mint amit az ásványvilágban találunk a tudatosság legkezdetlegesebb körülményeivel. Az ásványok esetében a tudatosság megjelenítésének eszközei a vonzás és taszítás, a részecskék együtt tartása, az egymás irányában mutatott affinitás és az egymás irányában mutatott elutasítás, de semmi olyan tudatosságot nem mutatnak, amit az 'én' és a 'nem-én' felismerésének hívhatnánk.

¹⁷ Prakti: Az anyag legtagabb értelemben vett hindu elnevezése.

¹⁸ Bhagavad Gita VII.4.

¹⁹ Im. VII.5.

²⁰ Im. VII. 14.

²¹ Im. VII.24, 25.

²² Im. VIII.20.

²³ Uo.

Az ásványbirodalomban található minden legalacsonyabb szintű formában Ishvara élete kezd el kibontakozni. Nemcsak az életcsíra fejlődik ott, hanem Ő van ott saját univerzumának minden atomjában, teljes erejében és energiájában. Az Ő változó élete teszi az evolúciót elkerülhetetlenné. Az Ő ereje tolja kifelé óvatosan az anyag falait, mérhetetlen türelemmel és figyelő szeretettel, azért, hogy azok bele ne roppanjanak a túlfeszítésbe. Az Isten, maga az élet Atyja tartja ezt az életet önmagában Anyaként, felnevelve a magot önmaga hasonlatosságára, soha nem türelmetlenül, soha nem sietve, mindig annyi időt adva (akár számtalan korszakot is) a kicsi csírának, amennyire annak szüksége van. Az idő nem számít Ishvarának, minthogy örökkévaló, és számára minden az. A megnyilvánulás tökéletességét keresi, ezért nem siet el a munkáját. Mi pedig a későbbiekben látni fogjuk, hogyan működik ez a végtelen türelem. Az ember – akinek az Atyja képmását kell felöltenie – az Ő tükörképét mutatja belülről, amivel azonos, és ahonnan származik.

Az életet fel kell ébreszteni, de hogyan? A belső valót erőteljes behatások, rezgések tevékenységre bírják. Az életet a tevékenység irányába rezgések mozdítják meg, amik kívülről érintik meg azt. Ezeket az önmaguk felől még nem tudatos, anyagba csomagolt életcsíra milliókat a természet megszámlálhatatlan folyamata lendíti egymás felé, de a 'természet' csak a Teremtő öltözéke, csak a legalsóbb kivetülése, amiben Ő az anyagi síkon mutatja meg Önmagát. Ezek a formák egymásnak ütköznek, így rázzák meg az anyag külső héját, amibe az élet beleszállt, és a benne levő élet megremeg, amint az erőteljes behatások eljutnak hozzá.

Az erőteljes behatások természetének nincs semmi jelentősége. Csak az a fontos, hogy a behatás erős legyen. Bármilyen tapasztalás hasznos. Bármilyen erőszakosan hatol be ebbe a héjba, hogy a benne levő élet válaszul megrezdül. Eleinte ennyi a fontos. El kell érni, hogy a benne levő élet megremegjen. Ez némi megszülető energiát fog felébredtetni ebben az életben. Először csak egy rezdülés belülről, és semmi más, csak ez a rezdülés, aminek semmi hatása nincs a külső héjra. De ahogyan behatás behatást követ, és rezgés rezgés után küldi földrengésszerű lökéseit, a belül levő élet az őt beburkoló héjon keresztül kiküld egy válasz-vibrálást. Az erőteljes behatás végül ki-provokál egy választ.

Egy következő lépcsőfokhoz érkezünk el így – a válasz előjön a rejtett életből, és eljut a héjon túlra. Ez folytatódik az ásványi és a növényi birodalmon keresztül. A növényvilágban az érintkezés okozta rezgésekre adott válasz az élet-érzékelés egy új energiáját kezdi mutatni. Az élet elkezdi önmagát kifelé olyképpen megmutatni, amit 'érzelem'-nek nevezünk. Ez azt jelenti, hogy különböző válaszok születnek a gyönyörre és a fájdalomra. A gyönyör alapvetően harmonikus. Minden, ami gyönyört okoz, harmonikus. Minden, ami fájdalmat okoz, diszharmonikus. Gondoljunk a zenére! Ritmusos hangok, amik egy akkordot szólaltatnak meg, a fülben a gyönyör érzetét keltik. Viszont ha ujjainkkal a húrokba csapunk anélkül, hogy figyelnénk a hangokra, diszharmoniót teremtünk, ami fájdalmas a fülnek. Ez, ami igaz a zenére, igaz mindenre. Az egészség harmónia, a betegség diszharmonia. Az erő harmónia, a gyengeség diszharmonia. A szépség harmónia, a csúnyaság diszharmonia. Minden természetből fakadó gyönyör egy érző lény válaszát jelenti olyan rezgésekre, amik harmonikusak és ritmikusak, a fájdalom pedig olyan rezgésekre adott válasz, amik diszharmonikusak és ritmustalanok. A ritmikus rezgések megnyitnak egy kifelé irányuló csatornát, amin keresztül az élet ki tud terjedni, és ez a kifelé áradás a 'gyönyör', a ritmustalan rezgések pedig elzárják a csatornákat, és megzavarják a kiáradást, és ez a megzavarás (frusztráció) a fájdalom.

Az élet kiáradása a dolgok felé az, amit 'vágy'-nak nevezünk. Ettől kezdve a gyönyör azonossá válik a vágy kielégítésével. Ez a különbség a növényvilágban kezdi el éreztetni a hatását. Érkezik egy erőteljes behatás, ami harmonikus. Az élet erre harmonikus rezgésekkel válaszol és kiterjed, azt érezve, hogy ez a kiterjedés gyönyört okoz. Érkezik egy behatás, ami egyfajta zaj. Az élet erre diszharmonikusan válaszol, hirtelen megakad, és azt érzi, hogy ez az akadályozás 'fájdalom'. A behatások egymás után érkeznek, és számtalanszor ismétlődnek mindaddig, amíg a kettő közötti különbség felismerése el nem kezdi kiemelni ezt a bebörtönzött életet.

Most a tudatunk úgy van kialakítva, hogy csak úgy képes a dolgokat egymástól megkülönböztetni, hogy különbséget tesz. Vegyünk egy közérthető példát! Fekteszünk egy pénzürmét a tenyerünkbe, és zárjuk ujjainkat köré – ekkor érezzük azt. Ahogyan tovább nyomjuk folyamatosan, minden változtatás nélkül, az érzék a kézről eltűnik, és már nem is tudjuk, van-e valami a kezünkben, vagy

nincs. Mozdítsuk meg az ujjunkat, ekkor ismét érezzük a pénzdarabot; tartsuk a kezünket mozdulatlanul, és az érzékelés eltűnik. A tudatunk a dolgokat csak a különbségek alapján képes felismerni. Amikor pedig eltűnnek a különbségek, a tudat befejezi a válaszadást.

Elérkeztünk a következő lépcsőfokhoz, ami akkor nyilvánul meg, amikor az élet az állatvilágban fejlődik. Itt már erősen előjön a gyönyör és a fájdalom érzékelése, és tárgyakhoz, érzetekhez kapcsolódó felismerés-csíra jelenik meg, ezt 'felfogóképesség'-nek nevezzük. Mit is jelent ez? Azt jelenti, hogy az élet kifejleszti a kapcsolatok kialakítására szolgáló képességet a hatást gyakorló tárgy és az adott tárgyra válaszoló érzet között. Amikor ez a kibontakozó élet, ami kapcsolatba kerül egy külső dologgal, tárgyként ismeri azt fel, ami gyönyört vagy fájdalmat okoz, akkor azt mondjuk, hogy a tárgyat felfogta. A felfogóképesség, vagy más kifejezéssel a külső és belső világ közötti kapcsolat megteremtése elkezd fejlődni. A mentális erő elkezd kicsírázni és növekedni a szervezeten belül. Mindezt a magasabb rendű állatoknál találjuk meg.

Nézzük meg ezt egy példán keresztül, vegyük egy primitív ember esetét, ahol képesek leszünk gyorsabban végigfutni ezeken a korai fázisokon. Azt találjuk, hogy az 'én' és a 'nem-én' tudatossága lassan létrejön benne – és a kettő együtt jár. A 'nem-én' megérinti, és azt az 'én' érzékeli; a 'nem-én' gyönyört szerez neki, és az 'én' felismeri; a 'nem-én' fájdalmat okoz neki, és az 'én' szenved tőle. Különbségtétel történik az érzékelés – az 'én'-nek gondolt oldal – és az összes többi – a 'nem-én'-nek gondolt – okozó között. Itt kezdődik az intelligencia. Az öntudat gyökere elkezd fejlődni. Tehát egy központ kezd kialakulni, ahová minden bemegy, és ahonnan minden kijön.

Beszéltem már a rezgések ismétlődéséről, nos, most már az ismétlődések gyorsabban hozzák meg eredményüket. Amint az ismétlődés azt eredményezi, hogy felismeri a gyönyört adó dolgokat, fejlődik a következő lépcsőfok, a gyönyör elvárása, még mielőtt az érintkezés megtörténne. A tárgyat felismeri olyanként, ami egy előző alkalommal gyönyört okozott, és fellép a gyönyör ismétlődésének elvárása. Ez az elvárás az emlékezet ébredése és a képzelet megszületése, az intellektus átszövődése vágyakkal. Mivel az adott dolog korábban gyönyört okozott, így az az elvárás, hogy ismét gyönyört fog okozni. Ez az elvárás az elme egy újabb megszülető képességét hozza elő. Amikor felismerünk egy dolgot, és annak visszatértéből számítunk a gyönyörre, a következő lépcsőfok a dolog mentális képének – emlékképének – megalkotása és felelevenítése. Így eljutunk a vágy kiáradásához, ami nem más, mint a vágy arra, hogy birtokoljuk azt a valamit, sóvárogjunk utána, végül pedig késztetést jelent, hogy elinduljunk megkeresni azt, ami kellemes érzeteket kelt. Így lesz tele az ember aktív vágyakkal. Vágyik az élvezetre, és az elméje elindítja megkeresni azt. Hosszú időt töltött az állati birodalomban, ahol sohasem keresett egy dolgot, hacsak a pillanatnyi érzete a külső testében nem keltett igényt valami iránt, amit csak a külső világ tudott kielégíteni.

Egy pillanatra térjünk vissza az állatokhoz! Gondoljuk el, mi készíti az állatot tevékenységre. Ellenállhatatlan vágy, hogy megszabaduljon egy kellemetlen érzettől. Éhesnek érzi magát, élelemre vágyik, és elindul megkeresni azt; szomjasnak érzi magát, arra vágyik, hogy szomját oltsa, és elindul vizet keresni. Így mindig olyasmit keres, ami kielégíti a vágyát. Elégítsd ki a vágyát, és nyugodtan van. Az állatban nincs belső indítatású tevékenység. Az indítatásnak kívülről kell érkeznie. Az igaz, hogy az éhség a testben jelentkezik, de az a tudat középpontján kívül van. A tudatosság fejlődése nyomon követhető annak arányában, hogy a cselekvésre készítő külső kényszerek hogyan viszonyulnak a belső én által keltett kényszerekhez. A tudatosság alsó szintjét a kívülről érkező impulzus serkenti tevékenységre. A tudatosság magasabb szintjét a belülről származó indíték serkenti tevékenységre.

Nos, mivel primitív emberünkkel foglalkozunk, azt találjuk, hogy működésének alaptörvénye a vágy kielégítése. Lehet, hogy ez többüknek furcsán hangzik. Manu azt mondja, hogy a vágyaktól való megszabadulás keresése oly módon, hogy kielégítjük azokat, olyan, mint a tűz eloltása azzal, hogy olajat öntünk rá. A vágyat meg kell zabolázni, és féken kell tartani. A vágyat teljesen el kell oltani. Ez nyilvánvalóan igaz, de csak akkor, ha az ember már elért egy bizonyos fejlettségi szintet. Kezdeti szinteken a vágyak kielégítése a fejlődés törvénye. Ha nem elégíti ki vágyait, nincs lehetősége a fejlődésre. Fel kell ismernünk, hogy ezen a szinten nem létezik olyasmi, amit erkölcsnek nevezhetnénk. Nincs különbség a helyes és helytelen között. Minden vágyat ki kell elégíteni, mert csak akkor fejlődik, amikor az öntudat ébredező központja vágyainak kielégítését keresi. A primitív

embernek vagy a magasabb rendű állatnak ezen a legalacsonyabb szinten ez az előírt dharma. Nincs választási lehetősége: belső természete, ami a vágyak kifejlődésével jellemezhető, megköveteli azok kielégítését. Növekedésének törvénye a vágyak kielégítése. Ezért a primitív ember dharmája minden vágyának kielégítése. Nem találjuk meg benne a helyes és helytelen tudatosságát. Halvány, derengő gondolata sincs meg annak, hogy a vágyak kielégítése – magasabb rendű törvények szerint – tilos lenne.

A vágyak kielégítése nélkül nincs további fejlődés. Minden növekedést meg kell előzzön az ok és a döntés megszületése, az emlékezés és képzelet magasabb erőinek kifejlődése. Mindezen dolgokat a vágy kielégülése fejleszti ki. A tapasztalás az élet törvénye, a növekedés törvénye. Hacsak nem gyűjt össze mindenféle tapasztalatot, nem ismerheti fel, hogy a Törvény világában él. A törvény két módon tudja önmagát rákényszeríteni az emberre: gyönyörként, amikor követi a Törvényt, és fájdalomként, amikor ellenszegül a Törvénynek. Ha abban a korai fejlettségi fázisban az emberek nem rendelkeznek mindenféle tapasztalattal, hogyan tudják megtanulni a Törvény létezését? Hogyan tud a helyes és a helytelen megkülönböztetésének képessége kifejlődni, ha hiányzik mind a jó, mind a rossz megtapasztalása? Egy univerzum soha nem léphet a létezés színpadára, csak ellentétpárokon keresztül, és ezek a tudatban egy adott fejlettségi fokon, mint jó és rossz jelennek meg. Nem ismerhetjük meg a fényt, ha nincs sötétség, a mozgást nyugalom nélkül, a gyönyört fájdalom nélkül. Ugyanígy nem ismerhetjük meg a jót, ami a Törvénnyel való harmonizálás, a rossz nélkül, ami a Törvénnyel való szembenállás. A jó és a rossz ellentétpárok az ember fejlődésének későbbi szakaszában, és az emberben nem tudatosulhat a kettő közötti különbség, hacsak meg nem tapasztalja mindkettőt.

Most eljutottunk egy változáshoz. Az emberben kifejlődött a megkülönböztetés bizonyos képessége. Teljesen magára hagyatva kezdi felismerni, hogy bizonyos dolgok segítségére vannak, bizonyos dolgok erősítik őt, bizonyos dolgok jobbra teszik az életét, míg más dolgok gyengítik és rosszabbá teszik az életét. A tapasztalat az, ami minderre megtanítja. Csak a tapasztalat tanító erejére hagyatkozva kezdi felismerni, mi a jó és mi a rossz. Kezdi azonosítani az életet jobbitó, gyönyört adó dolgokat a helyessel, és az életet gyengítő, fájdalmat adó dolgokat a helytelennel. Így el fog jutni ahhoz a következtetéshez, hogy minden öröm és növekedés a Törvény alapján nyugszik.

De nagyon hosszú időbe fog telni ennek a születő intelligenciának, hogy összehasonlítsa a gyönyört és a fájdalom tapasztalásait, – pl. az olyan zavarba ejtő tapasztalatokat, mint ami először gyönyört okoz, de később a mértéktelenség miatt fájdalmassá válik – hogy majd ezekből vezesse le a törvény alapelvét. Nagyon sok időnek kell eltelnie addig, míg a számtalan tapasztalatot össze tudja rakni, és belőlük le tudja vonni azt a következtetést, hogy ez a dolog helyes, míg az a dolog helytelen. Nincs azonban teljesen magára hagyva, hogy levonja ezeket a következtetéseket. Eljönnek hozzá elmúlt világokból olyan intelligenciák, akik sokkal fejlettebbek nála, tanítók, akik azért jönnek, hogy segítsék a fejlődését, képezzék növekedésében, elmondják neki, hogy létezik egy meghatározó törvény, ami elő fogja idézni a sokkal gyorsabb fejlődését, megnöveli boldogságát, értelmi szintjét és erejét. Valójában a tanító szájából érkező kinyilatkozás felgyorsítja a fejlődést, és ahelyett, hogy az ember magára lenne hagyva, a tapasztalás hosszadalmas tanítására, a törvény megnyilvánulása egy magasabb fejlettségű lény száján keresztül hozzásegíti a növekedéshez.

A tanító megérkezik, és azt mondja ennek a születő értelemnek: 'Ha megölnöd azt az embert, olyat teszel, amit én megtiltok neked az isteni törvény alapján. Az a cselekvés *helytelen*. Szenvedést fog rád hozni'. A tanító azt mondja: '*Helyes* dolog segíteni az éhezőknek; az éhező ember a testvéred, etesd meg, ne hagyd éhezni, oszd meg vele, amid van. Az ilyen cselekvés *helyes*, és ha engedelmeskedsz a törvénynek, az jót fog veled tenni'. A cselekvések jutalmával kecsgetetik, hogy a születő értelmet a jó irányába terelgessék, és büntetésekkel fenyegetik, hogy távol tartsák a rossztól. A földi boldogulást kapcsolják össze a törvénynek való engedelmességgel, a földi nyomorúságot pedig a törvénnyel való szembenállással. A törvény ilyen közzététele, amely szerint a boldogtalanság olyan valami következménye, amit a törvény tilt, míg a boldogság olyan dolog következménye, amit a törvény parancsol, serkenti a születő értelmet. Ha megsérti a törvényt, büntetés következik, ő pedig szenved, és azt mondja: 'A tanító így mondta nekem'. Egy tapasztalás által kipróbált parancsra való emlékezés a tudatra olyan hatással van, ami sokkal gyorsabb és erőteljesebb, mint pusztán a

tapasztalás lenne a törvény kinyilvánítása nélkül. A megtanultak ilyen megfogalmazásával adják meg az erkölcs alapelveit, nevezetesen azt, hogy a cselekedetek bizonyos csoportja gátolja, míg más csoportja gyorsítja a fejlődést – az ilyen kinyilatkoztatások az értelmet rendkívüli módon serkentik.

Ha egy ember nem engedelmeskedik a kihirdetett törvénynek, nincs más hátra, mint a tapasztalás súlyos tanítása. Ha azt mondja: 'Akkor is megszerzem azt a dolgot, még ha a törvény tiltja is', akkor megtapasztalja a fájdalom könyörtelen tanítását és a szenvedéssel járó tanítások korbácsától tanulja meg azt, amit nem fogadott el a szeretet ajkaitól.

Milyen gyakran történik ez meg mostanában! Milyen gyakran fordul elő, hogy egy okoskodó, önhitt fiatalember nem hallgat a törvényre, nem hallgat a tapasztaltakra, nem fordít figyelmet a múlt tanításaira. A vágy legyőzi az értelmet. Az apja szíve összetörve. 'A fiam elmerült az erkölcstelenségben – mondja – a fiam belemerült a gonoszságba. A helyes életvitelre tanítottam, és nézzétek, egy hazudozó vált belőle; a szívem szakad meg a fiamért'. De Ishvara, az Atya, akiben több szeretet van, mint bármely földi apában, türelmes: legalább annyira benne van a fiúban, mint az apjában. Benne van leckékre tanítva a fiút azon az egyedüli módon, amin az adott lélek hajlandó tanulni. Nem hajlandó a tekintély vagy példa alapján tanulni? Azt a vágyat, ami gonosz dologra irányul, és ami megállítja a fejlődését, gyökerestől ki kell tépni a természetéből – bármi áron. Ha nem tanul a gyengédségből, hadd tanuljon a fájdalomból! Hadd tanuljon a tapasztalásból, hadd merüljön el az erkölcstelenségben, és arassa le a keserű kint, ami annak a következménye, hogy lábbal tiporta a törvényt. Idő van rá. Egészen biztosan meg fogja tanulni a leckét, még ha fájdalmasan is. Az Isten benne van, és megengedi azt is, hogy ezen az úton haladjon. Sőt, még meg is nyitja ezt az utat neki, amin végig mehet, ha éppen arra vágyik. Az Isten válasza ez: 'Fiam, ha nem hallgatsz rám, járd a saját utadat, és tanulj meg a saját leckédet gyötrelmeid tüzeiben, és megaláztatásod keserűségében. Én akkor is veled vagyok, figyelek téged és tetteidet, én, a törvény beteljesítője és életed Atyja. A megaláztatás mocsarában meg fogod tanulni a vágyad megszüntetését, amit nem tanultál meg a bölcsességből és a szeretetből'. Ezért mondja a Gíta: 'Én vagyok a csaló csalárd játéka'. Ő, aki mindig türelmesen dolgozik a dicsőséges beteljesülésért, göröngyös utakat ad, ha nem akarunk a sima úton sétálni. Mi nem vagyunk képesek megérteni a végtelen együttérzést, félreértjük Őt, de Ő az örökkévalóság türelmével tevékenykedik azért, hogy az a vágy teljesen kitépődjön, és az Ő fia olyan tökéletessé váljon, mint amilyen tökéletes a fiú Atyja a mennyekben.

Lépjünk tovább a következő lépcsőfokra. Vannak a növekedésnek bizonyos nagy törvényei, amik általánosak. Megtanultuk, hogy bizonyos dolgokra úgy tekintünk, hogy azok helyesek, míg másokra úgy, hogy azok helytelenek. Minden nemzetnek megvan a maga erkölcsi modellje. Csak néhányan tudják, hogyan alakult ki az adott modell, és az mely területen nem kielégítő. A szokásos esetekben a modell elég jól működik. A faj tapasztalatából az következik, hogy a törvény irányítása mellett bizonyos tevékenységek visszafogják a fejlődést, míg mások serkentik előrehaladását. A korábbi szintekre épülő szabályos fejlődés nagy törvénye az, hogy a további emberi fejlődés négy egymást követő lépésből áll. Ez akkor következik be, amikor az ember eljutott egy bizonyos pontig, miután az előkészítő feladatokat elvégezte. Ez megtalálható minden nemzetnél a fejlődés egy bizonyos pontján. Ám az ősi India az, ahol meg is volt hirdetve a fejlődő élet konkrét törvényeként, mint a lélek fejlődésének egymást követő sorrendje, mint a háttérben meghúzódó alapelv, aminek alapján a dharma megérthető és követhető. A dharma – ne feledjük – két dolgot tartalmaz: egyrészt a belső természet azon a ponton, amit elértünk, másrészt a következő szintre való felnövekedés.

Minden ember számára meg kell határozni a dharmát. Az első dharma egyfajta *szolgálat*. Nem számít, mely földön születtek meg a lelkek, mikor haladtak át a korábbi fejlődési fokokon, belső természetük akkor is megkívánja a szolgálat fegyelmét. A szolgálatból kell megtanulniuk azokat a képességeket, amik szükségesek a következő szintre való felnövekedéshez. Ezen a szinten az egyedi cselekedet hatása nagyon korlátos. Ezen a viszonylag korai fejlődési fokon inkább az jellemző, hogy az ösztönzések kívülről érkeznek, nem pedig az, hogy a lélek fejlett ítélőképességet mutatna, és belülről választana egy meghatározott életrendet. Ebben az osztályban találhatóak mindazok, akik a szolga típusába tartoznak. Emlékezzünk Bhisma bölcs szavaira, hogy ha a brahman jellemzői egy sudrában találhatóak meg, de nem találhatóak meg egy bráhmanban, akkor az a bráhman nem bráhman, az a sudra pedig nem sudra. Más szavakkal a belső természet jellemzői kijelölik az adott lélek

fejlettségi szintjét és megjelölik azt, hogy az egyik vagy a másik nagy természetes osztályhoz tartozik. Amikor a kezdeményező energia kicsi, amikor az ítélőképesség képzetlen, amikor az értelem szegényes és fejletlen, amikor az önvaló nem tudatos a rendeltetésével kapcsolatban, amikor leginkább a vágyai mozgatják, amikor még mindig úgy kell növekednie, hogy a legtöbb – de nem minden – vágyát kielégíti, akkor ennek az embernek a dharmája a szolgálat. Csak a dharmája teljesítése útján követheti a növekedés törvényét, ami majd valamikor elvezeti a tökéletességhez. Az ilyen ember pedig sudra, akármilyen néven nevezik is a különböző országokban. Az ősi Indiában az ilyen típusú jellemzőkkel rendelkező lelkek azokba az osztályokba születtek, amik illettek hozzájuk, mivel a Dévák irányították születésüket. Mai korunkban viszont összezavarodtak a dolgok.

Mi a növekedés törvénye ezen a szinten? Engedelmisség, odaadás, hűség. Ez a következő szintre való felnövekedés törvénye. Engedelmisség, mivel az ítélőképesség még nincs kifejlődve. Annak, akinek a szolgálat a dharmája, vakon engedelmeskednie kell annak, akinek a szolgálatot teszi. Neki nem szabad kétségbe vonnia parancsolója utasításait, és megértenie sem kell, hogy az utasításban kapott feladat bölcs dolog-e. Kapott egy parancsot, hogy végezzen el egy bizonyos dolgot, a dharmája pedig az, hogy engedelmeskedjen. Egyedül ez az, amiből képes tanulni. Az emberek vonakodnak az ilyen tanítástól, márpedig ez a helyes. Egy példát fogok mondani, hiszen ez érint meg legerőteljesebben – képzeljünk el a hadseregben egy egyszerű katonát, aki kapitánya parancsnoksága alatt áll. Ha minden egyes katona a saját ítélőképességére akarna támaszkodni, amikor megkapja a tábornoktól érkező parancsot, és azt mondaná: 'Ez nem jó így, én úgy ítélem meg, hogy az én helyem nem itt, hanem ott van, ott nagyobb szükség van rám', milyen hadsereg lenne az? A beosztott katonát lelövik, ha nem engedelmeskedik, mert kötelessége az engedelmeskedés. Amikor valakinek gyenge az ítélőképessége, amikor legfőképpen kívülről érkező impulzusok mozgatják, amikor nem tud úgy boldog lenni, hogy ne legyen körülötte lárma, zsvaj, hangzavar, annak a dharmája a szolgálat, bárhova is szülessen meg, és akkor boldog, ha a karmája olyan helyre vezeti, ahol a fegyelem fogja tanítani.

Így az ember megtanulja a következő lépcsőfokra való felkészülést. Mindazoknak viszont, akik hatalmi pozícióban vannak, az a kötelességük, hogy ne feledjék, egy sudra dharmája akkor teljeseedik be, amikor az engedelmes és hűséges a mestere irányában. Nem várhatják el, hogy aki a fejlődésnek ezen a fokán áll, ennél magasabb szintű tulajdonságokkal rendelkezzen. Ha azt várják el tőle, hogy derűsen tűrje a szenvedést, hogy tiszta gondolatai legyenek, hogy a megpróbáltatásokat szívesen elviselje, akkor túl sokat várnak el tőle. Amikor gyakran még mi sem rendelkezünk ezekkel a tulajdonságokkal, hogyan várhatnánk el azoktól, akiket alacsonyabb osztályúaknak nevezünk? A magasabban állók kötelessége megmutatni a magasabb rendű tulajdonságokat, de nincs joguk elvárni azokat alárendeltjeiktől. Ha egy szolga hűséget és engedelmisséget mutat, akkor dharmája tökéletesen teljesül, és egyéb más hibáiért nem szabad büntetni. A tanítónak viszont már óvatosan fel kell hívnia a figyelmet rájuk, és ha így tesz, akkor képezi igazán a fiatalabb lelket. Így a gyermeki lelket gyöngéden vezeti az útján, és annak fejlődését nem akadályozza durva beavatkozással, mint ahogy azt gyakran megteszük.

Ezután a lélek – aki sok megszületés során megtanulta ezt a leckét az által, hogy engedelmeskedett a növekedés törvényének és követte dharmáját – eljutott a következő szintre, amin először meg kell tanulnia a jómód megszerzésének képességét. Ennek a léleknek a dharmája valamennyi, a növekedésre megérett tulajdonság fejlesztése azáltal, hogy életét belső természete kívánalmai szerint vezeti, azaz olyan foglalkozásokat tölt be, amik a következő szinthez szükségesek, ahhoz a szinthez, amelyen érdemnek számít az anyagi jólét megszerzése. Egy vaisja dharmája szerte a világon bizonyos meghatározott képességek kifejlesztése. A pártatlanság képessége az ember és ember közötti kapcsolatban, az el nem térülés képessége egy pusztán csábító érzelem hatására, az éleseszség és élénkség tulajdonságainak kidolgozása, és az egyensúly megtartása az egymással szemben álló kötelességek között. Becsületos fizetés és becsületos kereskedés, gyors felfogóképesség, takarékoság, a pazarlás és pénzszerzés hiánya, a szolgálattól minden szükséges szolgálat behajtása, a jogos munkabérek – de csak a jogos munkabérek – pontos kifizetése, ezek azok a tulajdonságok, amelyek elérése hozzásegíti a magasabbra növekedéshez. A vaisja érdemének számít, hogy takarékos legyen, hogy visszautasítsa, hogy többet fizessen, mint amennyit kell neki, hogy kitartson a jogos és tisztességes

kereskedelem mellett. Mindezek a dolgok hozzák elő azokat a tulajdonságokat, amikre szüksége van, és amik elvezetik a jövőbeli tökéletesség irányába. Korai fejlettségi szintjükön néha ellenszenvések, de magasabb szempontból tekintve ők típusuk dharmáját testesítik meg, és ha az nem lesz betöltve, akkor gyenge pontok lesznek a jellemben, amik később fognak előbukkanni, akadályozva további fejlődésüket. Valójában további növekedésének törvénye a bőkezűség, de nem a gondatlanság és túlfizetés bőkezűsége. Anyagi javakat kell gyűjtenie, gyakorolva a takarékoskosságot és szigorúságot, majd pedig el kell küldenie ezt a gazdagságot nemes célra áldozva tanult embereknek. Odaadományoznia azt méltó és alaposan végiggondolt, a köz javát szolgáló célokra. Energikusan és okosan összegyűjteni, majd átadni azt óvatos józansággal és bőkezűséggel, ez egy vaisja dharmája, természetének és további növekedése törvényének következménye.

Ez elvezet bennünket a következő szintre, ami az uralkodóké, csaták és küzdelmek harcosaié, ahol a belső természet saját határain belül hadakozó, támadó, civakodó, és kész arra, hogy megvédje mindenki számára a helyes dolgok élvezetének jogát. Bátorság, rettenthetetlenség, csodás nemes lelkűség, az élet eldobása a gyengék védelmében és kötelességének elvégzése során – ez a ksatrija dharmája. Az a kötelessége, hogy megvédje azt, amit rábíztak, mindenféle külső agresszió ellen. Ez kerülhet az életébe is, de ezzel nem törődik. Teljesítenie kell a kötelességét. Megóvni és védelmezni – ez a feladata. Erőssége az, hogy gátként áll a gyenge és a zsarnok között, a gyámoltalanok és azok között, akik eltipornák őket. Számára helyes háborúzni, és vadállatokkal harcolni a dzsungelben. Mivel általában nem értjük, mi a fejlődés útja, és mi a növekedés törvénye, ezért állunk megdöbbenően a háború borzalmai előtt. Viszont a nagy rishik, akik így rendelkeztek, tudták, hogy egy gyenge lélek soha nem juthat el a tökéletességhez. Nem szerezhetünk erőt bátorság nélkül. Allhatatossághoz és bátorsághoz pedig nem juthatunk anélkül, hogy szembe néznénk a veszéllyel, és hogy készek lennénk eldobni az életünket, amikor a kötelesség megkívánja annak feláldozását.

A bennünk levő érzelgős, remegő térdű ál-moralista elhúzódik ettől a tanítástól. Elfelejt, hogy minden nemzetben vannak olyan lelkek, akiknek szükségük van erre a tanításra, akik további fejlődése attól függ, sikerül-e megvalósítaniuk azt. Ismét csak Bhismához, a dharmá megtestesüléséhez fordulok, és emlékeztetem Önöket arra, mit is mondott: a ksatrija kötelessége ellensége ezreit leölni, ha védelmi kötelessége ezt irányozza elő. A háború szörnyű, a harc megrendítő, a szívünk irtózik tőle, mi pedig összehúzzuk magunkat a megcsonkított és szétmarcangolt testek kínszenvedése előtt. Ez nagyon nagy mértékben azért van, mert a formák teljesen becsapnak bennünket. Az ember arra használja a testét, hogy a benne lüktető élet megkaphassa a lehetőséget a fejlődésre. Abban a pillanatban viszont, amint mindent megtanult, amit a test nyújtani tud neki, hadd törjön össze az a test, hadd legyen az a lélek szabad, hogy felölthessen egy új testet, aminek segítségével magasabb rendű tulajdonságokat jeleníthet meg. Nem hatolhatunk a Teremtő Maya-ja mélyére. Testeink elpusztulhatnak időről időre, de minden halál egy magasabb szintű életre való feltámadás. Maga a test semmi egyéb, mint ruházat, amit a lélek magára ölt, és nincs olyan bölcs ember, aki azt szeretné, hogy a teste örökkévaló legyen. A gyerekünkre egy kicsi kabátot adunk, majd lecseréljük azt, ahogy a gyerek növekszik. Megtehetnénk-e, hogy a kabátot vasból készítjük, és így akadályozzuk meg a gyerek növekedését? Tehát ez a test a kabátunk. Legyen vasból, hogy soha ne semmisüljön meg? Nincs szüksége a léleknek egy újabb testre a további növekedéséhez? Hadd vesszen az a test! Ez az a nehéz lecke, amit a ksatrija megtanul, és így dobja el testi életét. Miközben eldobja azt, a lélek megszerzi az önfeláldozás képességét, megtanulja a kitartást, az állhatatosságot, a bátorságot, a leleményességet, az önfeláldozást egy eszméért, a lojalitást egy ügy mellett, és örömmel fizeti meg testével ezek árát. A halhatatlan lélek pedig győzedelmessé emelkedik és felkészül egy nemesebb életre.

Ekkor megérkezünk az utolsó szintre, a tanítás szintjére. Ezen a szinten a dharmá a *tanítás*. A léleknek ekkorra önmagába kellett olvasztania minden alsóbb szintű tapasztalatot, mielőtt elkezdhet tanítani. Ha nem ment volna keresztül minden korábbi lépcsőfokon, és nem tett volna szert bölcseségre az engedelmesség, erőfeszítés és küzdelem során, hogyan lehetne tanító? Eljutott a fejlődésnek arra a szintjére, ahol belső természetének természetes kiterjesztése nem más, mint tudatlanabb felebarátainak tanítása. Ezek a képességek nem mesterségesek. Ezek természetes veleszületett képességek, amik megmutatkoznak, akárhol is létezzenek. Egy brahman nem brahman, ha dharmája szerint nem tanító. Tudáshoz, és kedvező megszületéshez jutott, azért, hogy tanító lehessen.

Az ő növekedésének törvénye a tudás, áhítat, megbocsátás, minden lény iránti barátságosság. Hogy megváltozott a dharma! De nem lehetne minden létező barátja, ha nem tanulta volna meg, hogy eldobja az életét, ha a kötelesség azt kívánja; és nagy csata nem tanította volna meg a ksatriját, hogy egy későbbi szinten minden lény barátja lehessen. Mi egy brahman növekedésének törvénye? Soha nem gerjedhet haragra. Soha nem veszítheti el önkontrollját. Soha nem lehet meggondolatlan. Mindig szelídnék kell lennie, különben elvesíti dharmáját. Teljesen tisztának kell lennie. Soha nem élhet gonosz életet. Ki kell vonnia magát világi dolgok hatása alól, ha azok befolyással vannak rá. Lehetetlen követelményt mondok? Én csak a törvényt mondom el úgy, ahogy a Nagyok kinyilatkoztatták, és én csak erőteljesen visszhangzom szavaikat. A törvény fektette le a követelményeket, ki merné azokat lejjebb szállítani? Maga Shri Krishna nyilatkozta ki, hogy a bráhman dharmája az, ami növekedésének törvénye, és növekedésének végén várja a felszabadulás. Számára a felszabadulás csak akkor jön el, ha megszerzi azokat a tulajdonságokat, amiket el kell érnie, és követi a magasabb eszmét, ami a dharmája. Ezek jelentik az egyedüli jogosultságot a brahman névre.

Ez az eszme annyira gyönyörű, hogy minden megfontolt, gondolkodó ember vágyik az elérésére. A bölcsesség előrelép, és azt mondja: 'Igen, a tiéd kell legyen, de meg kell szolgálnod. Növekedned kell, dolgoznod kell, de addig nem a tiéd, amíg meg nem fizetted az árát'. Fontos a növekedésünkhöz és a nemzetek növekedéséhez, hogy megértsük a dharmákban levő különbségeket, amelyek a fejlettségi szinttől függenek, és hogy képesek legyünk felismerni saját dharmánkat azon jellemzők alapján, amikre rátalálunk saját természetünkben. Ha egy felkészületlen lélek elé egy olyan magasabb eszmét állítunk, ami nem lendít rajta, megakadályozzuk fejlődésében. Ha egy földművesre egy bráhman eszméjét osztjuk ki, lehetetlen feladat elé állítjuk, amelynek az lesz az eredménye, hogy nem fog semmit sem csinálni. Amikor egy embert olyan dologra utasítunk, ami neki túl magas, akkor az az ember tudni fogja, hogy értelmetlenséget beszéltünk, amikor olyan dolog végrehajtására utasítottuk, amihez hiányoznak a képességei. Saját ostobaságunkkal próbáltuk motiválni, ami azonban nem mozditja meg. Milyen bölcsék voltak a régi idők tanítói! A gyerekeknek cukorkát adtak, a nehezebb leckéket pedig későbbre halasztották. Mi viszont olyan okosak vagyunk, hogy a legsötétebb gazfickót is úgy akarjuk serkenteni, ami csak a legmagasabb szentet tudná megmozdítani. Így ahelyett, hogy továbblendítenénk, teljesen megakasztjuk a fejlődését. Helyezzük a lécet saját magunk számára olyan magasra, amennyire csak lehet. De ne akarjuk saját eszméinket a testvérünknek előírni, akinek növekedési törvénye teljesen eltérhet a miénktől. Tanuljunk toleranciát, ami segít minden embernek abban, hogy a saját helyén azt tegye, amit helyes tennie, és amire saját természete ösztönzi. Ha meghagyjuk a saját helyén, az a segítségére lesz. Tanuljuk meg, hogy a tolerancia senkit sem utasít el, még ha bűnös is, minden emberben az isteni munkát látja, mellé áll, hogy segítsen neki. Ahelyett, hogy valamiféle magas spirituális csúcsra helyezkednénk, és az önfeláldozás doktrínájáról prédikálnánk, ami teljesen meghaladja a felfogóképességét, ha tanítani akarjuk a fiatal lelket, célozzuk meg a magasabb rendű önzését, hogy leromboljuk az alacsonyabb rendűt. Amikor nem szorgalmas, ne mondjuk azt a földművesnek, hogy eltér az eszmétől, hanem mondjuk neki azt: 'Itt a feleséged; szereted ezt az asszonyt, aki éhezik. Menj dolgozni, és etesd meg őt'. Ezzel az ösztönzéssel – ami nyilvánvalóan önző – többet segítünk ennek az embernek, mintha Brahmanról, a feltétel nélküliről, a megnyilvánulatlanról prédikálnánk neki. Tanuljuk meg, mit jelent a dharma, és a világot fogjuk szolgálni.

Nem szeretném saját eszméjük legkisebb részét sem lealacsonyítani, de önök nem tudnak eléggé magasra célozni. Önök képesek elgondolni és szeretni a legmagasabb célra is! A cél kitűzésénél azonban vegyék figyelembe mind a végcél, mind a hozzávezető utat, mind az önök képességeit, mind a törekvéseit. A törekvéseiket emeljék magasra! Következő életük képességcsírái azok. Az eszmény állandó magas szinten tartása esetén afelé fognak növekedni, hogy amire vágyódnak ma, azzá váljanak az eljövendő napokban. De legyenek tudatosan toleránsak és türelmesek, ami isteni tulajdonság. Minden, ami a saját helyén van, jó helyen van. Amint a magasabb szintű természet ki-fejlődik, elérhetik az önfeláldozás, tisztaság és teljes önfeladás képességét, megvalósíthatják az Istenben rejlő akaratot. Ez a legmagasabbak számára beteljesítendő eszme. Emelkedjünk fokról fokra ennek irányába, és ne vétsük el annak elérését!

III. Helyes és helytelen

Tanulmányunk előző két napján figyelmünket és gondolatainkat arra fordítottuk, amit nagyon általánosan ennek az összetett és bonyolult problémának az elméleti oldalaként hívnék. Megpróbáltuk megérteni, hogyan keletkeznek a természetben levő különbségek. Megpróbáltuk felfogni azt a magasztos eszmét, hogy az egész világ abból az egyszerű életcsírából növekedett fel, amit a Teremtő helyezett Önmaga képmásába. Ennek a képmásnak a tökéletessége – ahogyan azt láttuk – elhatárolt dolgok sokféleségén keresztül érhető el, és a tökéletesség ezen a sokszínűségeen alapul; viszont ugyanebben az észlelt sokféleségben benne van minden dolog szükségszerű korlátozottsága is. Majd azt találtuk, hogy a növekedés törvénye alapján a Mindenségben ugyanabban az időpontban a belső fejlődő élet minden lehetséges változatában kell léteznünk. Ezek az életek mind a fejlődés különböző fokán állnak, így nem támaszthatjuk mindegyikük elé ugyanazokat a követelményeket, és nem is várhatjuk el tőlük ugyanazon feladatok ellátását sem. Annak megítéléséhez, hogy mi a helyes és a helytelen egy adott egyén számára, figyelembe kell vennünk, hogy az adott egyén a növekedés mely szintjére jutott el. Az abszolút helyes csak egyedül Ishvarában létezik. A mi helyesünk és helytelenünk relatív, és mindannyiunknál nagymértékben attól függ, hogy a fejlődés milyen fokát értük el.

Ma este megpróbálom ezt az elméletet az életünk vezetésére alkalmazni. Meg kell látnunk, hogy sikerült-e eljutnunk az elvégzett tanulmányok során az erkölcs racionális és tudományos eszméjéhez. Ekkor valószínűleg tovább már nem lesz bennünk a ma még meglévő zűrzavar. Látjuk, hogy ezeket az ideálokat egyrészt azok a dolgok tartják fenn, amiket meg kellene ismételni az életben, másrészt viszont azt találjuk, hogy abszolút hibás ezeknek az eszméknek még a célul kitűzése is. Észrevehetjük, hogy szerencsétlen eltérés van a hit és a gyakorlat között. Az erkölcsnek saját törvényei vannak, és hasonlóan minden máshoz a Mindenségben, ami az isteni gondolat kifejeződése, az erkölcsnek is megvannak a maga feltételei és korlátai. Ezen az úton lehetségessé válhat a világot kivezetni a jelenlegi erkölcsi káoszból és gyakorlati leckéket elsajátítani az erkölsről. Ez lehetővé fogja tenni India növekedését, fejlődését, hogy ismét például szolgáljon a világnak, visszaállítva egykori fényét, újra megmutatva ősi spiritualitását.

A nyugati világban három elismert erkölcsi iskola létezik. Ne feledjük, hogy a nyugati gondolatok nagymértékben befolyásolják Indiát, és különösen a felnövekvő generációt, amin India reményessége alapul. E miatt meg kell értenünk valamennyit ezekből a Nyugaton létező erkölcsi iskolákból, amik különböznek egymástól elméleteikben és tanításaikban. Tesszük ezt azért, hogy megtanuljunk elkerülni azok korlátait és elsajátítsuk belőlük mindazt a jót, amit kínálni tudnak.

Van egy iskola, ami azt mondja, hogy az erkölcs alapját Isten kinyilatkozása jelenti. Az ellenzők felvetett kifogása erre az állításra az, hogy a világon sok vallás létezik, és minden vallásnak megvannak a maga kinyilatkoztatásai. Tekintetbe véve a vallási iratoknak ezt a nagy változatosságát, – érvelnek – nehéz azt mondani, hogy ezt vagy azt a kinyilatkoztatást úgy kell tekinteni, hogy az a legmagasabb hatalom alapja. Minden vallás természetesen a saját kinyilatkoztatásait fogja a legmagasabbnak tekinteni, de ebben a bábeli nyelvzavarban hogyan hozzon döntést a tanulmányozó?

Aztán azt is mondják, hogy ebben az elméletben van egy belső fogyatékoság: úgy látszik, hogy minden erkölcsi norma olyan kinyilatkoztatáson alapul, ami egyszer lett megteve mindenki számára. Ahhoz, hogy egy normarendszer használható legyen akkor, amikor ki lett nyilvánítva, olyan természetűnek kell lennie, ami illik az adott korszakhoz. Amint egy nemzet fejlődik, és a nép fölött évezredek múlnak évezredek után, azt találjuk, hogy ami megfelelő volt a nemzetnek csecsemőkorában, használhatatlan felnőttkorában. Sok olyan erkölcsi előírás van, ami hasznos valamikor, máskor viszont nem használható a megváltozott körülmények között.

Ez az a nehézség, amit felismerhetünk, és amivel találkozhatunk a hindu iratok tanulmányozásakor. Ezekben az erkölcsi tanítások óriási választékát találjuk, amelyek a lélek minden fejlődési szintjéhez illenek. Vannak annyira egyszerű, tiszta, konkrét és parancsoló előírások, hogy a legfiatalabb lélek is képes azokat alkalmazni. Viszont rájöhethetünk a Rishik felismerésére, hogy ezek a taní-

tások nem jelentenek tanulási lehetőséget egy magasan fejlett léleknek. Azt látjuk az Ósi Bölcsességben, hogy az a néhány magasan fejlett lélek is megkapja a tanítást, ám olyat, ami jelenleg a tömegek számára teljesen érthetetlen. Ezek a tanítások olyan emberek belső körére korlátozódnak, akik már elérték az emberiség 'idős korát'. A hinduizmusban az emberi fejlődéshez mindig is szükségesnek ismerték el a különböző erkölcsi iskolákat. Viszont bármely nagy vallásban, ahol ez a fajta elismerés nincs meg, létezik egy bizonyos elméleti erkölcsiség. Ez viszont nincs hozzáillesztve a nép növekedő igényeihez, és ezért tartalmaz egy valótlan-érzést, egy érzetet, hogy nincs értelme megengedni most azt, ami megengedett volt az emberiség csecsemőkorában. Másrészt viszont itt-ott minden szentírásban megtaláljuk a legemelkedettebb jellem tantételeit, amiknek csak néhányan próbálnak meg engedelmessé válni. Amikor egy parancsolatot egyetemes kötelezettség alapján fogalmaznak meg, ami a majdnem vadembernek is megfelelő, tehát ugyanazt az autoritást ugyanazok az emberek kapják, mint a szenteknek szóló parancsolatokat, akkor belopódzik a valótlan-érzés, és az eredmény a tanítás visszautasítása lesz.

Felemelkedett egy másik iskola, ami az erkölcsöt az intuíció alapjára helyezi. Azt mondja, hogy az Isten a lelkiismeret hangján beszél minden emberhez. Azt állítja, hogy a kinyilatkoztatást az egyik nemzet a másik nemzet után megkapja, nem vagyunk egy könyvhöz sem hozzákötve, és a lelkiismeret a végső döntőbíró. Ezzel az elmélettel szemben azt a kifogást hozzák fel, hogy az egyik ember lelkiismeretének pontosan akkora súlya van, mint a másikénak. Ha az én lelkiismeretem különbözik a másik emberétől, akkor ki tud dönteni lelkiismeret és lelkiismeret között, a tudatlan falusi lelkiismerete és a megvilágosodott misztikus lelkiismerete között? Ha azt mondjuk, hogy elfogadjuk az evolúció alapelvét, és saját ítéletünket a legmagasabb rendűnek tartjuk a fajon belül, akkor az intuíció nem elegendő ahhoz, hogy szilárd alapja legyen az erkölcsnek: a változatosság legkisebb eleme is elpusztítja a sziklát, amire építkezni akarunk. A lelkiismeret a belső ember hangja, aki emlékszik saját múltjának tapasztalataira, és ezekből az időtlen idők óta halmozódó tapasztalatokból ítéli meg jelenlegi életvitelét. Ez az úgynevezett intuíció számtalan inkarnáció eredménye. Az inkarnációk számának megfelelően fejlődött ki az elme, amitől a jelenlegi személyiség lelkiismeretének minősége függ. Szegényes és egyszerű intuíciót nem lehet elegendőnek tekinteni erkölcsi útmutatónak. Parancsoló hangot akarunk, és nem nyelvi zűrzavart. A tanító tekintélyére van szükségünk, és nem a tömeg zavaros fecsegésére.

A harmadik erkölcsi iskola a haszonelvűség iskolája. Ennek az iskolának az álláspontja, – ahogy általában bemutatják – nem is ésszerű, nem is kielégítő. Mi ennek az iskolának az irányelve? 'Az a helyes, ami a legnagyobb örömet szerzi a legtöbb embernek'. Ez olyan életelv, ami nem bírja ki az elemzést. Figyeljünk a szavakra: 'a legtöbb ember'.

Ez a korlátozás teszi ezt az életelvet olyanná, amit egy felvilágosodott intelligenciának vissza kell utasítania. Nincs értelme a többségről beszélni, amikor az emberiséggel foglalkozunk. Egy élet a gyökere, egy Isten a célja. Nem választhatjuk el az egyik ember boldogságát egy másiktól. Nem bonthatjuk fel a szilárd egységet, nem vehetjük a többséget, hogy boldogságot adjunk nekik, és nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kisebbséget. Ez az elmélet nem ismeri fel az emberi faj megbonthatatlan egységét, következésképpen ennek életelve nem elégséges erkölcsi alapnak. Nem felel meg, mert ennek az egységnek a következtében egy ember nem lehet tökéletesen boldog, csak akkor, ha minden ember nem tökéletesen boldog. Boldogsága nem elegendő a tökéletességhez mindaddig, amíg egy ember is kimarad és boldogtalan. A Teremtő nem tesz különbséget egy ember és a többség között, hanem egy életet ad az egész emberiségnek és minden más lénynek. A Teremtő élete az egyetlen élet a Mindenségben, és ennek az életnek a tökéletes boldogsága a Mindenség célja.

Van egy másik buktató is ebben az életelvben, mint ösztönző erőben, ugyanis a fejlett intelligenciára vonatkozik, azaz a magasan fejlett lélekre. Ha odamegyünk egy átlag emberhez, egy önző személyhez bárhol a világon, és azt mondjuk neki: 'Az életedet az önfeláldozás, az erény és a tökéletes erkölcsiség útján kell vezetned, még akkor is, ha ez az út az életedbe kerül', mit gondolkodnak, mi lenne a válasza? Az ilyen ember azt mondaná: 'Miért kellene ezt tennem az emberi fajért, az eljövendő emberiségért, akiket soha nem is fogok meglátni?' Ha a helyes és helytelen alapmértékéül ezt tennénk, akkor a mártír lenne a legnagyobb bolond, akit anya szült, mert eldobja magától a boldogság lehetőségét, és cserébe nem kap semmit. Nem tekinthetjük ezt szabványnak, és nem korlátozhatjuk

álláspontunkat olyan esetekre, amikor egy emelkedett, magasan fejlett lélekről van szó, aki bár még nem teljesen spirituális, de megvan benne a spiritualitás kibontakozásának a lehetősége.

Vannak olyanok, mint W.K. Clifford, akinek a kezében a haszonelvű doktrína magasztos hangvételű inspiráló eszmévé vált. Clifford Etika című esszéjében a legmagasabb szintű eszmékhez fordul, és az önfeláldozásról a legnemesebb tanítást adja. Ő nem hitt a lélek halhatatlanságában. Elérkezvén halála órája, ő ott állna a saját sírja mellett, azt hívén, hogy mindennek vége, és azt prédikálná, hogy a legmagasabb erény az egyedüli dolog, amit egy igaz ember gyakorolhat, mivel ezzel tartozik a világnak, amitől mindent kapott. Viszont csak nagyon kevesek fognak ilyen magasztos inspirációt meríteni egy ennyire nyomasztó kilátásból. Nekünk szükségünk van a helyes és helytelen olyan nézőpontjára, ami mindenkit inspirál, mindenkire vonatkozik, és nem csak azokra, akiknek erre az impulzusra van szükségük.

Mi származhat mindebből a civakodásból? Visszautasítás, és még valami rosszabb is. A kinyilatkoztatás szájjal történő elfogadása – annak gyakorlati semmibevételével. A helyzet az, hogy van egy kinyilatkoztatás, amit a szokások módosítottak. Ez az a szokványos állapot, ami ebből az elutasításból származik. A kinyilatkoztatás elméleti síkon született, a tekintély alapján, de a gyakorlatban semmibe se veszik, mert gyakran tökéletlennek találtatott. Tehát adott egy ésszerűtlen helyzet, hogy ami tekintélyvel lett kinyilatkoztatva, azt az életben visszautasítják. Következetelen, boldogság-szerencse-hurrá típusú életet élnek, minden logika és ok nélkül, minden határozott és ésszerű rendszer alapjai nélkül.

Találhatunk-e a dharmá eszméjében egy olyan alapot, ami megfelelőbb, aminek alapján életünk útját értelmesen egyengethetjük? Az egyén fejlődésben elért szintje lehet akármilyen alacsony vagy akármilyen magas is, a dharmá eszméje megadja a belső természet rendezőelvét. A dharmá kiterjed a jövőendő növekedés felé, és azt találtuk, hogy a világ, mint egész is egyfolytában fejlődik a tökéletlenből a tökéletes felé, az életcsírából az isteni ember felé, lépésről lépésre, a megnyilvánult élet minden szintjén. Ez a fejlődés maga az isteni akarat. Az Isten a mozgató erő, az egész irányító Szellem. A világ építése az ő útja. Ő választotta azt, hogy a szellemek, az ő gyermekei, Atyjukhoz hasonlatossá válhassanak. Nem utal esetleg ez a megállapítás egy törvényre? De igen, arra, ami a Mindenség fejlődésén az isteni tervvel együtt munkálkodik, és ami a fejlődést a tökéletlen felől a tökéletes felé hajtja. Az a helytelen, ami késlelteti, akadályozza az isteni tervet, és arra irányul, hogy a Mindenséget visszavesse fejlődési szintjében. Abban, ami az ásványtól a növény felé, a növényből az állat felé, az állatból az állati ember felé, és az állati emberből az isteni ember felé fejlődik. Az a helyes, ami segíti a fejlődést az isteni természet irányába, és az a helytelen, ami azt visszahúzza, vagy a folyamatot hátráltatja.

Ha egy pillantást vetünk erre az eszmére, talán tiszta képet pillantunk meg erről a törvényről, és nem érezzük magunkat kellemetlenül a helyes és helytelen viszonylagos jellege miatt. Tegyük le egy létrát lábaival a teraszra, és támasszuk valahová a tetőhöz. Tegyük fel, hogy az egyik ember már öt létrafokot mászott fel, másvalaki kettőt, míg egy harmadik személy a teraszon áll. Annak az embernek, aki az ötödik fokra mászott, a második fokon levő mellé állni leereszkedést, míg a teraszon állónak a második fokon levő mellé állni felemelkedést jelentene. Tegyük fel, hogy a létra minden foka egy-egy tevékenységet képvisel, mindegyik erkölcsös és erkölcstelen egyszerre, attól függően, hogy mely pontból tekintünk rá. Az a tevékenység, amely erkölcsös egy primitív embernek, erkölcstelen lesz egy magasan fejlett ember számára. A létra magasabb fokán álló embernek lejönni a létrán a fejlődéssel szemben haladást jelent, és ezért számára az ilyen tevékenység erkölcstelen. Ám egy olyan embernek, aki alacsonyabb fokon áll, fellépni a létra ugyanerre a fokára erkölcsös, mert ez a fejlődés irányával megegyezik. Tehát lehetséges, hogy az a két ember a létra ugyanazon fokán áll, de míg az egyik fellépett erre, addig a másiknak vissza kellett jönnie, hogy ide jusson. Az ide vezető tevékenység az egyiknek erkölcsös, a másiknak erkölcstelen. Ismerjük ezt fel, és akkor elkezdjük felismerni törvényünket.

Mondjuk, van két fiunk: az egyik okos, értelmes fiú, viszont nagyon szereti a testi örömeket, nagyon szereti az ételeket és bármit, ami érzéki örömet okoz. A másik fiúnál az ébredező spiritualitás jelei mutatkoznak, nagyon okos, gyors és intellektuális. Nézzünk egy harmadik fiút is, akire a kibontakozott és figyelemre méltó szintű spirituális természet a jellemző. Itt van három fiú. Milyen ösztönzöt kell alkalmaznunk, hogy mindegyikük fejlődését segítsük?

Odamegyünk ahhoz a fiatal emberhez, aki nagyon kedveli az érzéki örömeket. Ha azt mondjuk neki: 'Az életednek tökéletesen önfeláldozó életnek kell lennie, aszkétikus életet kell élned', akkor megvonja a vállát és faképnél hagy, mi pedig nem segítettük egyetlen fokkal sem feljebb a létrán. Ha azt mondjuk neki: 'Fiam, ezek a te élvezeteid olyan élvezetek, amik pillanatnyi gyönyört nyújtanak, viszont tönkreteszik a testedet, aláássák az egészségedet, úgy nézel ki, mint egy idejekorán megöregedett ember, akinek az élete az élvezetek hajszolásáról szól; ez lesz a végzeted, ha így folytatod tovább. Nem lenne jobb, ha időd egy részét elméd élesítésére fordítanád, ha tanulnál valamit, és akkor képes lennél írni egy könyvet vagy verset, vagy hozzájárulnál a világban végzendő munkához? Kereshetnél pénzt, egészséget és hírnevet szerezhetsz, és ezzel kielégíthetnéd ambícióidat. Néhanapján fordíts tehát egy rúpiát egy könyv vásárlására, ahelyett, hogy vacsorára költenéd'. Így megszólítva megmozdítjuk abban a fiatalban az ambíció eszméjét, – elismerem, önző ambícióét – hiszen még nincs meg benne a válaszadási képesség az önfeláldozás gondolatára.

Az ambíció hajtóereje önző, de ez magasabb szintű önzés, mint az érzéki kielégülés, és ad neki valamit az intelligenciából, kiemeli az állati ember szintjéről, és annak az embernek a szintjére helyezi, akiben az értelem fejlődik. Így segíti feljebb emelkedni az evolúció skáláján, így ez jóval bölcsőbb tanítás a számára, mint a nem gyakorlatias önzetlenség. Nem tökéletes eszmét nyújt neki, hanem egy olyan eszmét, ami illik a képességeihez.

Viszont amikor odamegyünk az ébredező spiritualitású értelmes fiatalemberünkhöz, akkor a házája, India szolgálatát fogjuk elé eszmeként állítani. Ezt tűzzük ki célul és feladatul a számára, ami részben önző, de részben önzetlen, így kiszélesítve ambícióit és ezzel elősegítve a fejlődését. Amikor pedig az ifjú spirituális természetű emberhez lépünk, elvetjük az összes alacsonyabb hajtóerőt, és inkább az önfeláldozás örökérvényű törvényére, az Egyetlen Életnek való odaadásra, a Teremtő és a Hierarchia tagjainak tiszteletére buzdítjuk. A megkülönböztetésre és a szenvedélynélküliségre oktatjuk, ezzel segítjük spirituális természetét végtelen lehetőségei irányába kibontakozni. Ebből a példából megérthetjük az erkölcs viszonylagos voltát, és immár képesek lehetünk hatékonyan dolgozni. Ha elhibázzuk a segítséget minden léleknel a maga helyén, az azért van, mert rosszul képzett tanárok vagyunk.

Minden nemzetnél vannak meghatározott dolgok, amiket helytelennek tartanak, mint például a gyilkosságot, lopást, hazugságot, aljasságot. Ezeket büntényként kezelik. Ez az általános nézet. Viszont nem teljesen a tényekből származik. Mi az a pont, ameddig a gyakorlatban ezeket a dolgokat erkölcsösnek ismerik el, és mi az a pont, amikortól már erkölcstelennek? Miért tartják ezeket helytelennek? Azért, mert a nemzethez tartozó tömegek már elérték egy bizonyos szintet a fejlődésben. Azért, mert a nemzet többsége nagyjából ugyanazon a növekedési szinten van, és azon a szinten ők ezeket a dolgokat gonosznak, a fejlődés elleninek tartják. Az eredmény az, hogy a kisebbséget, akik ezen szint alatt vannak, a 'bűnözők' csoportjába tartozónak tekintik. A többség elért egy magasabb szintet a fejlődésben, és a többség hozza a törvényeket. Így azokat, akik nem képesek fellépni még a többség legalsó szintjére sem, bűnözőknek nevezik.

A mi álláspontunk szerint a bűnözőknek két csoportja létezik. Az egyik csoport az, akiknek esetében semmilyen benyomás nem képes hatni a helyes és helytelen érzékelésére. Róluk a tudatlan tömeg azt mondja, hogy megrögzött bűnözők. De ez a megközelítés elhibázott, és siralmas eredményekhez vezet. Ők csupán tudatlan, fejletlen gyermek-lelkek, csecsemők az Élet Iskolájában, mi pedig nem segítünk nekik, ha eltapossuk őket, kegyetlenkedünk velük, mert ők még alig hagyták el az állati szintet. Belső képességeink minden eszközét, mindent, amit józan eszünk javasol, fel kell használnunk ahhoz, hogy vezessük és tanítsuk ezeket a gyermek lelkeket, egy jobb életre formáljuk őket. Ne kezeljük őket megrögzött bűnözőkként, mert ők csak a picik az élet bölcsődéjében.

A bűnözők másik típusát azok alkotják, akik éreznek bizonyos nagyságú büntudatot és megbánást egy bűntény elkövetése után, akik tudják, hogy a cselekedetük helytelen volt. Ők már valamivel magasabb szinten állnak, őket segíteni lehet abban, hogy a jövőben ellenálljanak a rossznak az által, hogy az emberi törvények alapján kemény szenvedés lesz a büntetésük. Beszéltem már a mindenféle tapasztalás szükségességéről abból a célból, hogy a lélek meg tudjon tanulni különbséget tenni helyes és helytelen között. Meg kell tapasztalnunk a jót is, a rosszat is, amíg el nem tudjuk különíteni a jót a rossztól, de nem többet. Abban a pillanatban, amikor két lehetséges cselekvés áll világosan előttünk, és tudjuk, hogy az egyik helyes, a másik helytelen, ha a helytelen utat választjuk, bűnt követünk el, szembeszegülünk a törvénnyel, amit tudunk és elismerünk. Egy ilyen fokon álló ember bűnt követ el, mert a vágyai erők és arra ösztönzik, hogy olyan utat válasszon, ami helytelen. Szenved, és helyes, hogy szenvednie kell, ha ezeket a vágyait követi. A helytelen ismerete megvan, ugyanakkor megvan egy szándékos lealacsonyodás is, átadni magát a vágy sugallatának. A helytelen megtapasztalására csak az előtt van szükség, mielőtt a helytelent helytelennek fogadja el azért, mert eljőhet egy pillanat, amikor így kell felismerni. Amikor két folyamat van egy ember előtt, és úgy tűnik neki, hogy erkölcsi szempontból egyik sem különbözik a másiktól, bármelyiket választhatja és nem fog helytelenül cselekedni. De abban a pillanatban, amikor valamiről tudjuk, hogy az helytelen, akkor árulás önmagunkkal szemben, ha megengedjük a bennünk levő állatias résznek, hogy leigázza a bennünk található Istent. Ez az, ami igazán bűn, ez az az állapot, amiben a legtöbben (de nem mindenki) – a ma helytelen cselekvői – vagyunk.

Lépjünk tovább, és vizsgáljunk meg kicsit közelebről néhány konkrét vétséget. Vegyük a gyilkosságot: azt látjuk, hogy a közösség ítélőképessége különbséget tesz gyilkosság és gyilkosság között. Ha egy ember felkap egy kést dühében, és leszúrja az ellenségét, akkor őt a törvény gyilkosnak nevezi és felakasztja. Ha ezer ember ragad kést, és leszúr másik ezer embert, akkor ezt a gyilkosságot háborúnak nevezik. Dicsőség, és nem büntetés annak a jutalma, aki ily módon öl. Ugyanaz a tömeg, aki megveti egy ellenség gyilkosát, megéltjezi tízezernyi ellenség gyilkosait. Mi ez a furcsa anomália? Hogy tudjuk ezt megmagyarázni? Van valami, amivel indokolhatjuk a közösség ítéletét? Van valami különbség a két cselekedet között, ami indokolja a különböző hozzáállást?

Van. A háború olyan dolog, ami ellen a köztudat egyre inkább tiltakozik, és erre azonnal úgy kell tekintenünk, mint a köztudat fejlődésének tényére. De miközben mindent meg kell tennünk, amit tudunk, hogy megelőzzük a háborút, megpróbáljuk a békét terjeszteni, és gyerekeinket a béke szeretetére tanítjuk, mindazonáltal tényleges különbség van annak viselkedése között, aki személyes gyűlölködésből öl, és háborúban történő öldöklés között. Ez a különbség annyira nagy horderejű, hogy kicsit hosszasan el kell időznöm a kérdéssel.

Az egyik esetben egy személyes ellenszenv elégül ki, és annak személyes kielégítését találjuk. A másik esetben az egyik ember a másik ember megölése közben nem elégti ki személyes érzelmeit, nem személyes célt szolgál, nem személyes nyereséget keres. Az emberek úgy ölik meg egymást, hogy közben egy olyan parancsnak engedelmeskednek, amit feljebbvalóik adtak ki, azok, akik felelősek a háború igazságos voltaért. Egész életemben a békéért prédikáltam, és igyekeztem megmutatni a háború gonoszságait. Mindazonáltal felismerem, hogy sok minden van a fegyveres erők egyszerű fegyelmében, aminek életbevágó fontossága van azok számára, akiknek ezt a leckét kell elsajátítaniuk. Mit tanul a katona? Megtanul engedelmeskedni a parancsnak, tisztaságot, gyorsaságot, pontosságot, igyekezetet a cselekvésben, és hajlandóságot arra, hogy fizikai megpróbáltatásokon menjen keresztül panaszkodás, zúgolódás nélkül. Megtanulja kockáztatni az életét, és hogy feláldozza azt egy eszmei ügyért. Nem olyan lecke ez, aminek megvan a maga helye a lélek fejlődésében? Nem profitál a lélek az ilyen leckéből? Amikor a haza eszméje hevíti a szívet, amikor durva, átlagos, képzetlen emberek boldogan feláldozzák az életüket, – igen, lehetséges, hogy ők udvariatlan, erőszakos, iszákos alakok – ám olyan tanuláson mennek keresztül, ami az elkövetkező életekben jobb és nemesebb emberekké teszi őket.

Aztán vegyük azt a szólást, amit egy furcsa angol géniusz, Rudyard Kipling honosított meg, aki a katonákkal azt mondhatja, hogy ők a 'windsori özvegyért' fognak harcolni. Lehet, hogy ez kicsit durván hangzik, de pontosan megfelel annak az embernek, aki éhez, akit megcsönkítettek a harcmezőn, ha maga előtt látja uralkodó királynőjét, emberek millióinak anyját, és felajánlja neki életét:

először tanulva meg a hűség, a bátorság és az önfeláldozás szépségét. Megvan a különbség, amit az emberek csak nagyon homályosan fognak fel, ami megkülönbözteti a személyes gyilkosságot a háborútól. Az egyik esetében személyes érdekről van szó, míg a másik egy tágabb öntudatról, a nemzet öntudatáról szól.

Az erkölcs kérdésével foglalkozva, gyakran ilyenfajta szemléletet képviselünk a mindennapokban. Van a rablásnak, hazugságnak, gyilkosságnak több olyan esete, amit az emberi törvény nem büntet, de a karma törvénye megjegyzi, és a következménye visszazáll az elkövetőre. Sok esetben egy lopási cselekményt kereskedelemnek álcáznak, sok esetben egy csalási cselekményt üzletnek álcáznak, sok esetben a hazugságok finom elrendezését diplomáciaként rangsorolják. A bűntények meglepő formákban tűnnek fel újra, amik álcázottak, rejtettek, és az embereknek életről életre meg kell tanulniuk önmaguk megtisztítását. Ezután egy másik megközelítés következik, mielőtt eljuthatnánk a bűn lényegéhez – egy olyan, amin nem tudok teljesen átsiklani – a gondolat és a tett. Van néhány olyan cselekedet, amit egy ember elkövet, ami elkerülhetetlen. Fel sem fogjuk, hogy mit teszünk olyankor, amikor megengedjük magunknak, hogy helytelen gondolatok uralkodjanak rajtunk. Egy másik ember kincsére sóvárgunk, minden pillanatban elménk kezével olyan dolgokat ragadunk meg, ami nem a miénk. A tolvaj dharmáját építjük. A belső természet a dharma, és mi ezt a belső természetet építjük gonosz gondolatokkal, és olyan dharmával fogunk megszületni, ami bűnös cselekedetek felé fog vinni. Azokat a cselekedeteket aztán már gondolkodás nélkül fogjuk megtenni. El tudják képzelni, mennyi gondolatot küldtünk már ki egy cselekedet végrehajtása felé? Gátak közé zárhatjuk a vizet, és megvédhetjük, hogy elfolyjon egy csatornán, de ha egy lyuk keletkezik a gáton, a felgyülemlett víz áttör a lyukon, és elsöpri a gátat – és pontosan így van ez a gondolattal és tettel. A gondolat lassanként felhalmozódik a lehetőség hiányának gátja mögött. Amint gondolkodunk, és csak gondolkodunk, a gondolatfolyam egyre magasabbra nő a körülmények mellvédje mögött. Egy másik életben a körülmények gátja utat enged, és a cselekedet megtörténik, mielőtt bármilyen új gondolat is megjelenne. Ezek az elkerülhetetlen bűntények, amik néha romba döntenek egy nagyszerű karriert, amikor a múlt gondolata megtalálja gyümölcsét a jelenben, amikor a felhalmozott gondolat karmája cselekvésként jön elő. Ha a lehetőség felbukkan előttünk, és van időnk arra, hogy megálljunk, időnk, hogy azt mondjuk: 'Meg kell-e tennem?', akkor az a cselekvés nem elkerülhetetlen. A haladék a gondolkodásra azt jelenti, hogy a gondolatot áttehetjük a másik oldalra, és így erősíthetjük a gátat. Nincs rá bocsánat, ha megteszünk olyasmit, amiről azt gondoljuk, hogy helytelen. Csak azok a tettek az elkerülhetetlenek, amelyek gondolkodás nélkül történnek meg, amikor a gondolat a múlthoz tartozik, a tett pedig a jelenhez.

Elérkeztünk az elkülönültség nagy kérdéséhez: minden tettben ez jelenti a helytelen lényegét. A múltban az elkülönültség jó volt. Az isteni életfolyam nagy áramlása sok részre osztotta önmagát – erre szükség volt, hogy a tudatosság egyedi központjai kiépüljenek. Amíg egy ilyen központnak erősödésre van szüksége, addig az elkülönülés a fejlődés oldalához tartozik. A lelkeknek egyik szakaszban önzőknek kell lenniük, nem tudnak túljutni önzőség nélkül a növekedés korai szakaszain.

De most a fejlődő élet törvénye az előrehaladottabbak számára az elkülönülés meghaladása, és az egység megélésének keresése. Mi most az egység felé vivő úton vagyunk, egyre közelebb és közelebb kerülünk egymáshoz. Nekünk most egyesülnünk kell, hogy tovább növekedhessünk. A cél ugyanaz, noha a módszer megváltozott a fejlődésben a korszakok során. A köztudat kezdi felismerni, hogy nem az elkülönülésben, hanem az egységben van egy nemzet igazi növekedése. Megpróbáljuk helyettesíteni a háborút bírósággal, a versengést az együttműködéssel, a gyengék eltaposását azok megvédésével, mindezt azért, mert a fejlődés vonala most az egység irányába mutat, és nem az elkülönülés felé. Az elkülönülés az anyagba leszállás jelzője, míg az egyesülés a Szellemben felemelkedés jele. A világ felfelé haladó tendenciát követ, noha lelkek ezrei maradhatnak le. Az eszme ma a béke, együttműködés, védelem, testvériség, és segítőkészség. A bűn lényege most az elkülönülésben található.

Ez a gondolat viszont elvezet egy másik viselkedési kérdéshez. Az az általunk végzett tevékenység az elsődleges-e, ami saját hasznunkat keresi, vagy ami általános hasznot hajt? Az életünk önkeserő, haszontalan élet, vagy az emberiségnek segít? Ha önző, akkor helytelen, gonosz, és a világ növekedése ellen való. Ha ön azok közül való, akik már meglátták az egység eszméjének szépségét, és

felismerték az isteni emberiség tökéletességét, amit mi látunk, akkor önnek ki kell ölnie magából az elkülönülés eretnokségét.

Amikor sok mindent megnézünk a múlt tanításaiból, és látjuk a nagy bölcsök életvitelét, akkor bizonyos erkölcsi kérdések merülnek fel, amikre – úgy véljük – időnként nehéz válaszolni. Ezt a kérdést itt tárgyalom, mert javasolhatok önöknek egy gondolkodási vonalat, ami lehetővé teszi, hogy hasznosítsák a tanításokat anélkül, hogy összezavarodnának.

Egy nagy bölcs nem mindig jelent az életvitelében olyan példát, aminek követésére az átlag embernek törekedni kellene. Amikor most egy nagy bölcsről beszélek, olyan valakire gondolok, akinek minden személyes vágya halott, akit nem vonz a világ egyetlen dolga sem, akinek élete az isteni akaratnak való engedelmségről szól, aki átadja önmagát arra, hogy az isteni akarat egyik csatornája legyen, hogy segíthessen a világnak. Egy Isten feladatait végzi el, és az istenek feladatai nagymértékben különböznek az emberek feladataitól. A föld tele van mindenféle katasztrófákkal – háborúk, földrengések, éhínség, pusztító járvány, sorscsapások. Ki ezeknek az oka? Az ok nem az Isten világában keresendő, ezek a dolgok, amik annyira szörnyűnek, annyira elborzasztónak, annyira fájdalmasnak tűnnek, valójában az ő tanítási módszereihez tartoznak, amikor a helytelen irányba haladunk. Egy katasztrófa elsöpri egy nemzet tagjainak ezreit. Egy hatalmas háború a vérontás mezején halottak ezreit szórja szét. Miért? Mert az a nép megsértette növekedésének isteni törvényét, és ennek leckéjét, ha nem fogja megtanulni a józan eszből, meg kell tanulnia a szenvedésből. A járvány az egészség és a tiszta életmód törvényének megsértéséből adódó következmény. Az Isten túlságosan is könyörületes ahhoz, hogy megengedje a törvény megsértését a lassan fejlődő embernek hóbortjaival, szeszélyeivel és érzelmeivel, anélkül, hogy figyelmét a megsértett törvényre fordítaná. Ezeket a katasztrófákat az istenek, Ishvara képviselői dolgozzák ki, akik láthatatlanok a világ számára, alkalmazzák az isteni törvényt, ahogyan egy bíró alkalmazza a polgári törvényeket. Csak mert ők a törvény végrehajtói, és személytelenül tevékenykednek, az ő tetteik már nem jelentenek számunkra követendő példát úgy, mint ahogyan a bíró tevékenysége, amikor bebörtönöz egy bűnözőt, példát mutatva egy átlag embernek, hogyan állhat bosszút ellenségén.

Nézzük például a nagy bölcsöt, Náradát. Azt látjuk, hogy háborút szított fel, amikor két nemzet olyan pontot ért el, amikor mindkettőjük számára a magasabb szintű jó csak háborús küzdelmek és a másikon aratott győzelem útján volt elérhető. Testek legyilkolva, de ez a legnagyobb segítség az így elesett embereknek, mert testeiktől meg kell szabadulniuk, és így, új testekben nagyobb lehetőséget kaphatnak a növekedésre. Az istenek előidéztek a csatát, amiben emberek ezrei pusztultak el. Veszedelmes lenne, ha ezt utánoznánk, mert háborút kirobbantani a hódítás, a győzelem, a becsvágy, vagy bármely olyan cél kedvéért, ahol a személyiség jön elő, bűnös dolog. De Nárada esetében ez nem így van, mert a dévarishik, – mint ő is – segítik a világot a fejlődés útja során az akadályok megszüntetésében. Meg fogunk érteni valamennyit a Mindenség csodáiból és misztériumaiból, ha tudjuk, hogy azok a dolgok, amik gonosznak látszanak az anyag oldaláról, jók az élet oldaláról nézve: minden történés a legjobbért végzett munka. 'Van egy istenség, ami alakítja határainkat, durván megfaragja azokat'. A vallás helyes, amikor azt tanítja, hogy az istenek kormányozzák a világot, vezetnek a nemzeteket, irányítják, sőt korbáccsal kényszerítik azokat a helyes útirányba, amikor rossz útra térnek.

Egy ember, aki telve van a személyiségével, akit a vágyak tárgyai vonzanak, akinek teljes önvalója Káma, az ilyen ember, amikor végrehajt egy Káma által sarkallt cselekedetet, gyakran büntényt hajt végre. Viszont pontosan ugyanezt a cselekedetet végezheti egy felszabadult, minden vágytól mentes lélek, miközben az isteni rendelkezést hajtja végre, és akkor az helyes dolog. A teljes hitelenség közepette, amibe az emberek beleesnek, az istenek munkáját illetően ezek a szavak furcsának tűnnek, de nincs a természetben olyan energia, ami nem egy isten fizikai megjelenése lenne, aki a Mindenható akaratát viszi véghez. Ez a természet helyes nézőpontja. Látjuk a formai oldalt, és – Mayától elvakítva – rossznak nevezzük; de az istenek, amint a formákat széttörik, eltakarítják az útból az összes akadályt, amik eltorlaszolják a fejlődés útját.

Itt megérhetünk egy-két olyan kérdést, amit gyakran vágnak a képünkbe azok, akik felületesen tekintenek a dolgokra. Tétélezzünk fel egy embert, aki nagyon szeretne bünt elkövetni, és attól kizárólag a körülmények nyomása védi meg; tétélezzük fel, hogy erre irányuló vágya erősebb és erősebb; mi a legjobb dolog a számára? Az, hogy kapjon egy lehetőséget arra, hogy ezt a vágyat cselekvésben elégítse ki. Hogy bűntényt kövessen el? Igen, még egy bűntény is kevésbé ártalmas a léleknek, mint az elme állandó töprengése ezen, egy rák kifejllesztése az élet szívében.

A már elkövetett tett halott, és az azt követő szenvedés megtanítja a szükséges leckét, de a gondolat teremtő és élő.²⁴ Értik ezt? Ha igen, akkor azt is meg fogják érteni, hogy miért találjuk azt a szent könyvekben, hogy az Isten lehetőséget teremt az embernek útja során olyan bűn elkövetésére, amire az ember nagyon vágyik, és tulajdonképpen szívében már el is követte. Szervenadni fog a bűnéért, ez nem kétséges, de tanulni fog a szenvedésből, ami a helytelenül cselekvők fejére száll. Ha az a gonosz gondolat ott maradt volna a szívben, hogy növekedjen, az egyre erősebbé és erősebbé fejlődött volna, és fokozatosan felőrölte volna az ember teljes erkölcsi világát. Hasonlóan a rákhoz, amit ha gyorsan nem távolítanak el, megmérgezi az egész testet. Kimondhatatlanul könnyőreletes dolog az, hogy egy ilyen embernek el kell követnie a bűncselekményt, és utána a fájdalomtól szenvednie kell, mint hogy vágyakoznia kellene a bűnre, és csak a lehetőség hiányában kellene visszatartania magát, amivel megváltozhatatlan torzulásokat hozna létre eljövendő életeiben.

Ugyanígy, ha egy ember gyors előrehaladást produkál, és van benne valami rejtett gyengeség, vagy valami régi karma feldolgozatlanul marad, vagy egy gonosz cselekedet nincs jóvátéve, akkor az ember nem szabadulhat fel addig, amíg azt a karmát fel nem dolgozza, amíg van még kifizetetlen számla. Mi a legkönnyőreletesebb dolog, amit tenni kell? Segíteni ennek az embernek, hogy kifizesse a számláját kinszenvedésben és megaláztatásban, hogy a hibát követő gyötrelmet a múlt karmáját megtisztíthassa. Ez azt jelenti, hogy az útról eltűnik egy akadály, ami megakadályozza a felszabadulását, és az Isten az útjába hozza azt a kísértést, hogy az utolsó gátat is ledönthesse. Nincs arra elég időm, hogy részletesen kidolgozzam ezt a nagyon nagy horderejű gondolatot, de arra kérem önöket, gondolják végig a kérdést, értsék meg, mit is jelent, és hogyan világítja meg a növekedés sötét problémáját, a szentek bukását.

Amikor pedig feldolgozták ezt a kérdést, olvassanak el egy olyan könyvet, mint a Mahábhárata, és meg fogják érteni, hogyan dolgoznak az istenek az emberek ügyében. Látni fogják az istenek munkáját a viharban és a napsütésben, békében és háborúban, és tudni fogják, hogy az jó az embernek és a nemzetnek, bármi is történjen velük, a legemelkedettebb bölcsesség és a leggyengédebb szeretet vezeti őket kijelölt céljuk irányába.

Elérkeztem a végszóhoz – ahhoz a szóhoz, amit bátorkodom kimondani önöknek, akik türelmesen meghallgattak egy olyan témáról, ami annyira bonyolult és nehezen érthető. Van egy még magasabb szintű jellegzetesség: tudjuk, hogy van egy isteni cél, és az ehhez vezető utolsó lépések az úton nem olyan lépések, amikben a dharma még mindig útmutatást tudna adni. Idézzünk néhány gyönyörű szót a nagy tanítótól, Shri Krishnától, és nézzük, mik a végső instrukciói. Magasztosabb dolgról beszél, mint bármi más, amit mi bátorkodtunk érinteni. Itt következik az üzenete a nyugalomról:

„És most ismét hallgass Énreám, magasztos, titkos szózatomra. Szeretlek és szíved állhatatos, szólok tehát, mert javadat akarom. Elméd (manasz) merüljön el Énbennem, légy az Én hívem, borulj le Énelőttem, s akkor elérsz Engem, ezt szentül megígérem, kedves vagy te nékem. Elhagyván minden kötelességet (dharma), Énnálam keress oltalmat. Ne aggódjál, minden bűntől megszabadítalak.”²⁵

²⁴ Ez nem azt jelenti, hogy egy embernek inkább el kell követnie egy bűnt, mint hogy harcolna ellene. Mindaddig, amíg harcol, jó úton van, ezáltal növekszik erejében. A fenti eset arra vonatkozik, amikor nincs harc, hanem az ember nagyon szeretné végrehajtani az adott tettet, csak a lehetőség hiányzik hozzá. Ilyen esetben minél hamarabb megjön a lehetőség, annál jobb az embernek. A felgyülemlett vágyakozás előtör, a megvalósított vágy elhossa a szenvedést, az ember megtanulja a szükséges leckét, és megtisztul egy állandóan növekvő erkölcsi méregtől.

²⁵ Bhagavad Gita, XVIII. 64-66.)

Utolsó szavaimat csak azokhoz címezem, akik itt a legmagasabb szintű életet élik, leghőbb vágyuk, hogy feláldozzák magukat Neki. Nekik van joguk a remény és a nyugalom ezen utolsó szavaira. Azután elérjük a dharma végét. Azután az ember már nem vágyik semmire, csak a Teremtőre. Amikor a lélek eléri a fejlődésnek azt a szintjét, amikor már semmit nem kér a világtól, viszont teljesen átadja magát az Úrnak, amikor túlnő mindenben, amire vágyak ösztönöznék, amikor a szíve elnyeri a szeretet szabadságát, amikor az egész lényét a Teremtő lábai elé veti – az ember akkor hagy el mindenféle dharmát. Tovább már nem vonatkozik rá a fejlődés törvénye, már nem vonatkozik rá a kötelesség kiegyenlítése, már nem vonatkozik rá a viselkedés felülvizsgálata. Az ember átadta magát az Úrnak. Semmi nem maradt benne, ami ne isteni lenne. Ami dharma még megmaradhat annak számára, aki Vele alkot egységet, hogy az embernek már nincs elkülönült önvalója. Élete Benne van elrejtve, az Ő élete az emberé, aki élhet akár a világban is, de mint az Ő eszköze. Az ember teljesen az Ővé. Élete Ishvaráé, és a dharmának már nincs semmi követelése vele szemben. Áhítossága felszabadította azt, akinek élete az Istenben van elrejtve. Ez a Tanító szava. Ez az utolsó gondolat, amit önöknél hagyok.

És most testvéreim, búcsúzom. Közös munkánk elvégeztetett. Egy nehéz téma ezen tökéletlen bemutatása után hadd mondjam azt önöknek: a gondolatra hallgassanak, ami az üzenetben rejlik, ne pedig a beszélőre, aki az üzenet hozója. Nyissák meg szívüket a gondolat előtt, és felejtsék el az ajkak tökéletlenségét, amelyek kimondják azt. Ne feledjék, amint mászunk felfelé a Teremtő hegyére, feltétlenül meg kell próbálnunk – még ha fogyatékoságainkkal is – továbbadni testvéreinknek annak az életnek az érintését, amit már elértünk. Feledjék tehát a beszélőt, de emlékezzenek a tanításra! Feledjék a tökéletlenségeket, amik az üzenet hozójában és nem az üzenetben vannak! Imádjuk az Urat, akinek tanításait tanulmányoztuk, és bocsássák meg könnyörületességükben a szolgálta hibáit, aki szavakba öntötte azokat!

BÉKE LEGYEN MINDEN LÉTEZŐVEL!